

UNIVERZITA KARLOVA

Fakulta humanitních studií

Studium humanitní vzdělanosti

Kateřina Kudělová

**Případ English campu. Od enthusiasmu k byrokratizaci
dobrovolnictví.**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2018

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Dana Bittnerová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. června 2018

.....

Kateřina Kudělová

Anotace

Práce se zabývá tématem byrokratizace dobrovolnické činnosti založené na entusiasmu. Konkrétně se jedná o případ English campu, který se zabývá vzděláváním a trávením volného času předškolních a školních dětí o letních prázdninách. Práce si klade za cíl popsat povahu a vývoj tohoto projektu v průběhu pěti let, a analyzovat, jak tento vývoj hodnotí jeho organizátorky a skrze které kategorie rozumí své dobrovolnické práci. K zodpovězení výzkumných otázek jsou užity dvě techniky tvorby dat – analýza dokumentů a narativní interview. Závěry výzkumu ukazují, že se komunitně založená dobrovolnická činnost transformovala v projekt, který čelí tlaku byrokratizace, což však informátorky příliš nereflektují a stále hodnotí jako nejdůležitější aspekt své dobrovolnické práce entusiasmus.

Klíčová slova

dobrovolnictví, vzdělání, byrokracie, profesionalizace, kvalitativní výzkum

Annotation

This thesis addresses a transformation of a voluntary activity based on enthusiasm of their leaders into a bureaucratized action. Specifically, it concerns the English camp which serves to education and leisure activities of pre-school and school children during summer holidays. This thesis's objective is to describe a form and advancement of this project over 5 years, and analyse how the leaders evaluate this advancement and through which categories do the leaders understand their voluntary activity. To reply the investigative questions, two techniques of data formation are used- the documents and narrative interview. The outcomes of the project indicate that a community-based voluntary activity was transformed into a project that faces a press of bureaucratization. However, the leaders don't reflect this issue and they still put the enthusiasm of their voluntary activity first.

Key words

volunteering, education, bureaucracy, professionalization, qualitative research

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce PhDr. Daně Bittnerové, CSc. za cenné rady, profesionální vedení a podporu při psaní práce. Také děkuji svým informátorkám za poskytnutí rozhovoru a materiálů k provedení výzkumu.

Obsah

1	ÚVOD.....	7
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	8
2.1	OBČANSKÁ SPOLEČNOST, JEJÍ AKTIVITY A ORGANIZACE.....	8
2.1.1	Občanská společnost.....	8
2.1.2	Aktivity občanské společnosti.....	9
2.1.3	Organizace občanské společnosti.....	10
2.1.4	Financování organizací občanské společnosti.....	12
2.1.5	Vztah organizací občanské společnosti k dobrovolnictví.....	13
2.2	DOBROVOLNÍK A DOBROVOLNICTVÍ.....	14
2.2.1	Definice dobrovolníka.....	14
2.2.2	Typy dobrovolníků.....	15
2.2.3	Komunitní dobrovolník.....	17
2.2.4	Motivace dobrovolníků.....	19
2.2.5	Dobrovolnictví a sociální kapitál.....	21
2.3	BYROKRATIZACE A STANDARDIZACE SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	22
2.3.1	Profesionalizace dobrovolníků.....	23
3	METODOLGICKÁ ČÁST.....	25
3.1	Cíle výzkumu.....	25
3.2	Výzkumná strategie.....	25
3.3	Technika tvorby dat.....	26
3.4	Výběr vzorku.....	27
3.5	Průběh tvorby dat.....	28
3.6	Analýza dat.....	29
3.7	Hodnocení kvality výzkumu.....	30
4	EMPIRICKÁ ČÁST.....	32
4.1	POPIS A VÝVOJ ENGLISH CAMPU DĚVÍN.....	32
4.1.1	Současný stav.....	32
4.1.2	Vývoj projektu.....	34
4.2	ENGLISH CAMP DĚVÍN V REFLEXI ORGANIZÁTOREK.....	40
4.2.1	Organizátorky English campu Děvín a jejich úloha v projektu.....	40
4.2.2	Motivace k dobrovolnické činnosti.....	41
4.2.3	Povaha projektu očima organizátorek.....	44
4.2.4	Hodnocení projektu – benefity x překážky.....	47

4.2.5	Transformace projektu očima organizátorek	52
4.2.6	Budoucnost projektu	60
5	ZÁVĚR.....	63
6	BIBLIOGRAFIE	66
7	SOUPIS PRAMENŮ.....	69

1 ÚVOD

„Svobodně a dobrovolně zvolená aktivita a pomoc jsou tím, co činí z dobrovolníka nositele procesu změn ve společnosti. Jeho tvořivá energie je silou, která pomáhá hledat a otevírat zdroje a možnosti nových řešení. Tím se stává mostem v procesu spolupráce mezi státem, komerčním sektorem a sektorem neziskových organizací.“ (světová organizace IAVE, leden 2001 in Tošner a Sozanská, 2010).

Dobrovolnictví provází lidskou společnost již tisíce let. V průběhu dějin bylo někdy v ústraní a v zájmu mocných lidí, a jindy byl entuziasmus dobrovolníků oceňován a dobrovolnictví mělo ústřední význam v rámci fungování celé společnosti a jejího vzestupu. Dnes jeho význam opět stoupá především v důsledku přechodu od industriální k postindustriální společnosti (Frič a Pospíšilová, 2010). Zároveň však podléhá společně s celou občanskou společností byrokratizaci, typickou pro moderní společnost a s ní i oblast dobrovolnictví. Tlaky byrokratizace a profesionalizace pak můžeme pozorovat v mnoha sférách dobrovolnictví, typickým příkladem je oblast sociální a zdravotní péče (Frič, 2011).

Práce se zabývá tématem transformace dobrovolnické činnosti, u jejíž vzniku stála skupina nadšenců, v byrokratizovaný projekt. Hlavním cílem této studie je pomocí analýzy dokumentů a narativních interview popsat, jaká je povaha a jak se v průběhu pěti let transformoval English camp Děvín, a jak tuto transformaci hodnotí jako dobrovolnické pracovnice jeho organizátorky. Výstupem je analýza provedená pomocí souběžných postupů, kterými jsou segmentace, kódování a poznámkování.

Hlavním důvodem, proč jsem si toto téma zvolila, je skutečnost, že jsem již pátým rokem, tedy již od jeho vzniku, spoluorganizátorkou dobrovolnické činnosti v případě English campu Děvín. Zároveň mám letité zkušenosti jak s péčí o děti, tak i s dobrovolnickou činností, jelikož jsem se již od střední školy účastnila či byla organizátorkou mnoha dobrovolnických akcí a projektů, a toto téma mi je tedy blízké.

Bakalářská práce je členěna do tří částí, první část se zabývá teoretickým rámcem, který je vytyčen pojmy občanská společnost (v jejímž rámci se případ English campu odehrává), dobrovolnictví, a byrokratizace a standardizace sociální práce. Druhá část se zabývá metodologickými postupy výzkumu. Třetí část se věnuje empirické části, která se zabývá analýzou dokumentů a narativních interview.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 OBČANSKÁ SPOLEČNOST, JEJÍ AKTIVITY A ORGANIZACE

2.1.1 Občanská společnost

Téměř každá publikace týkající se občanské společnosti pojednává o problematičnosti definice tohoto pojmu (Heinrich a Fioramonti, 2008; Hanuš a Vybíral, 2008). Heinrich a Fioramonti (2008) vysvětlují nejednoznačnost definice občanské společnosti tím, že tento pojem zaznamenává v současné době velký boom v různých vědeckých disciplínách, tudíž se spíše rozšiřuje, než objasňuje, a jednotlivé disciplíny a vědci si jej ohýbají podle zaměření své práce a snadno podléhá účelové ideologizaci. Také má na jeho chápání vliv historický, sociokulturní a politický kontext.

Brokl (in Dohnalová, 2004) uvádí definici pojmu občanská společnost následovně: „V nejširším významu pojem občanská společnost označuje soubor komunit či sdružení, které existují a fungují nezávisle na státu.“ (Dohnalová, 2004, s.15). Důraz je kladen na občanské ctnosti a veřejné dobro. Občanská společnost vytváří veřejný prostor pro vyjednávání zájmů a společenských hodnot a pro možnost praktikování sociálních, náboženských a kulturních aktivit. „Koncept představuje celosvětové hledání nové rovnováhy mezi státem, trhem a nestátními organizacemi.“ (Dohnalová, 2004, s.16). Střetává se zde veřejné se soukromým a každý občan má bez rozdílu možnost vystoupit ze svého soukromí a stát se členem nestátní organizace, kde jsou lidé se stejnými zájmy a hodnotami. Tato definice odkazuje přímo jen k organizované části občanské společnosti a pomíjí část neorganizovanou (různé demonstrace či veřejná shromáždění).

Berger (in Hanuš a Vybíral, 2008) ve své definici občanské společnosti taktéž odkazuje ke vztahu mezi veřejným a soukromým. Jeho pracovní definice občanské společnosti, přičemž tato definice má dvě části, strukturální a kulturní, zní následovně: „Strukturálně odkazuje tento termín k souboru institucí, které stojí mezi soukromou sférou (která zahrnuje zejména rodinu) na jedné straně, a makroinstitucemi státu a ekonomiky na straně druhé. Kulturně termín odkazuje k oněm institucím „stojícím mezi“, které jsou skutečně občanské (ve významu civilní) – to znamená institucím, které zmírňují konflikty a posilují sociální mír.“ (Berger in Hanuš a Vybíral, 2008, s.10)

Skovajsa (2010) uvádí, že „občanská společnost je především oblastí lidského sdružování neformálního nebo formálního charakteru, hnutí a iniciativ, spolků, společností, církví, asociací, svazů, klubů, nadací a dalších subjektů, kterých v každé svobodné

společnosti existují desetitisíce a které usilují o naplnění nejrozmanitějších cílů“ (Skovajsa, 2010. s.63). Občanská společnost tedy vytváří prostor pro svobodné lidské jednání a projevy solidarity.

Podle Müllera je občanská společnost pojmem, kterým označujeme „určitou sociální i institucionální strukturu, která nám umožňuje – byť nedokonale – naplňovat jistá očekávání a hodnoty“ (Müller, 2016 s.28). Podle něj „ve ‚slabším smyslu‘ od občanské společnosti očekáváme existenci volných sdružení, jež nejsou pod poručnictvím státní moci.“ „V ‚silnějším smyslu‘ pak očekáváme, že se společnost jako celek může sama strukturovat a koordinovat svoje jednání skrze takové asociace, které jsou nezávislé na státní moci, přičemž souhrn a souhra těchto asociací může významně vymezovat a ‚ohýbat‘ chod státní moci.“ (Müller, 2003, s.29).

2.1.2 Aktivity občanské společnosti

Frič (2015) vychází ve své studii¹ z předpokladu, že zdrojem občanské společnosti jsou aktivní občané. „Pod občanskými aktivitami pak rozumíme aktivity občanů zaměřené na správu věcí veřejných.“ (Frič, 2015, s.1)

Základním účelem aktivit občanské společnosti je činnost v zájmu pomoci ostatním a prosazení společných zájmů. Tyto aktivity patří do občanského, nestátního, někdy nazývaného třetího sektoru (Dohnalová, 2004). Podle Dohnalové (2004) jsou pro dobrovolnické organizace občanské společnosti charakteristické tyto prvky:

- Spontánnost – jsou nevládní a vznikají na základě svobodného rozhodnutí „obyčejných“ lidí
- Rozmanitost – součástí jsou organizace a skupiny, které o sobě navzájem neví a až v průběhu času uvažují o tom, že potřebují zastřešit
- Veřejný zájem – nejdříve se skupiny sdružují za účelem prosazení společných zájmů, ale nakonec sledují veřejný zájem, který zájmy dané skupiny překračuje
- Občanské prostředí – které je nezávislé na státních, církevních, příbuzenských či místních strukturách

Zapojit se do aktivit občanské společnosti mohou občané různými způsoby, ať už individuálně nebo v kolektivu, spontánně či skrze formální organizaci. Tyto aktivity lze

¹ Tato studie je dílčí studií pro Koncepti politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020 na téma „Občanská společnost a definice NNO, vývoj, stav a trendy.“

chápat jako oblast společenského života stojící mimo státní správu a trh. Do aktivit občanské společnosti můžeme řadit oblasti jako jsou: kultura, sport a volný čas, výzkum a vzdělávání, zdraví, sociální služby, životní prostředí, právo, podpora dobrovolnictví, náboženství či mezinárodní činnost (Frič, 2015).

Občanská společnost poskytuje jednak statky a služby (např. péče v hospicích), ale také doplňuje činnost státu (v sociálních a zdravotních oblastech) či nabízí alternativu k poskytování služeb (v kulturní a vzdělávací oblasti) (Dohnalová, 2004).

2.1.3 Organizace občanské společnosti

Frič (2015) rozděluje občanskou společnost do čtyř oblastí: individuální spontánní, individuální formálně organizovanou, kolektivní spontánní, a kolektivní formálně organizovanou (kam patří mj. členství a dobrovolnictví v nevládních neziskových organizacích). Organizace občanské společnosti se dále dělí podle funkčního zaměření a sledovaného zájmu na: tradiční zájmové organizace (spolky a sdružení, působí v oblasti kultury, komunitního rozvoje či rekreace), nové servisní organizace (jsou zaměřeny na oblast zdravotnictví, vzdělávání, humanitárních služeb), tradiční advokační organizace (sem patří například odbory či profesní organizace), a nové advokační organizace (zabývají se ochranou životního prostředí, ochranou zvířat a lidských a občanských práv) (Frič, 2015, s.3).

Detailnější kategorizaci přináší Skovajsa (2010). Podle něj můžeme do občanské společnosti řadit jak neorganizovanou část (různá shromáždění, demonstrace, neformální společenství, a dokonce i samotní občané), tak i organizovanou (spolky, nadace a nadační fondy, církve či obecně prospěšné společnosti). Tuto část občanské společnosti, která je tvořená organizacemi, můžeme také označit jako občanský sektor či jako organizovanou občanskou společnost. Občanská společnost je tedy širší termín než občanský sektor (jelikož občanská společnost zahrnuje zmíněnou neorganizovanou složku), přičemž občanské organizace vznikají na základu, který vytvořila občanská společnost. Na tuto vazbu mezi občanským sektorem a občanskou společností pak explicitně odkazuje právě termín organizovaná občanská společnost (Skovajsa, 2010).

Organizace občanské společnosti (dále jen OOS) můžeme dělit podle různých hledisek (Skovajsa, 2010).

Z hlediska členství se dělí na:

- **Členské organizace** – občané se mohou stát členy dané organizace a mají členskou základnu. Do této kategorie se řadí občanské odbory, družstva a spolky (dříve občanská sdružení).
- **Nečlenské organizace** – v organizacích nejsou členové, ale pracovníci a členové správních orgánů. Patří sem nadace, nadační fondy a veřejně prospěšné společnosti.

Podle typu činnosti pak na:

- **Servisní OOS** – poskytují své služby lidem bez ohledu na to, zda jsou členové nebo ne. Takové organizace působí v sociálních, zdravotních či vzdělávacích oblastech.
- **Zájmové OOS** – členové a klienti takových organizací mají prostor pro sebevyjádření, prosazování zájmů a trávení volného času, který jim daná organizace nabízí. Spadají sem např. zájmové kroužky či sportovní oddíly.
- **Advokační OOS** – cílem jejich činnosti je obhajoba zájmů členů, klientů či veřejného zájmu. Patří sem odbory a různé lobbistické skupiny či organizace, které chrání např. práva zvířat nebo rozličných sociálních skupin.

A z hlediska prospěšnosti na:

- **Vzájemně prospěšné** – tyto organizace jsou zaměřené na prospěch pouze vlastních členů, popř. jejich blízkého okolí. Jde například o různé sportovní oddíly, zájmové skupiny, odbory či družstva.
- **Veřejně (obecně) prospěšné** – jejich cílem je veřejný zájem. Patří sem všechny nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti a některá občanská sdružení, která jsou zaměřená na veřejné dobro (hájí lidská práva, pomáhají bezdomovcům a sociálně slabším či pečují o lidi s vážnou nemocí) (Skovajsa, 2010, s. 41-42)

Skovajsa (2010) také poznamenává, že definice a rozdělení typů občanské společnosti se liší v jednotlivých zemích a lze podle nich rozhodnout, jaké subjekty v dané zemi se do občanské společnosti řadí. Subjekty občanské společnosti v České republice podle něj jsou: *nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, evidované právnické*

osoby církve, odbory, občanské iniciativy, příspěvkové organizace, politické strany, advokátní, lékařské a jiné komory, obchodní společnosti, družstva, a občanská sdružení² (Skovajsa, 2010; Dohnalová, 2004).

Pokud pohlížíme na organizace občanského sektoru z hlediska vztahu k principům financování, rozdělujeme je na:

- **Neziskové vládní organizace** – jsou financovány z veřejných rozpočtů. Jde například o veřejné vysoké školy či televize.
- **Nevládní neziskové organizace** (dále jen NNO) – do této skupiny patří například různé nadace, církve, nadační fondy, obecně prospěšné činnosti a od roku 2014 také ústavy a spolky (Škarabelová, 2005).

2.1.4 Financování organizací občanské společnosti

Byť představuje občanská společnost svébytnou sféru společenské solidarity, je závislá na zdrojích z politické a ekonomické sféry a širšího kulturního kontextu. OOS jsou financovány vícezdrojově – z veřejných zdrojů především pomocí dotační politiky a prostředků poskytovaných Nadačním investičním fondem, dárcovstvím (smlouvy s obchodními společnostmi či sponzorské dary), finančními prostředky z fondů Evropské unie, a samofinancováním z vlastních příjmů (členské příspěvky a příjmy z činnosti organizace) (Dohnalová, 2004; Skovajsa, 2010).

Stát používá pro podporu a udržitelnost OOS prostředky z rozpočtové soustavy, přičemž peníze jsou rozdělovány jednak ministerstvy a ústředními státními institucemi, a na druhé straně nižšími správními útvary, kdy jednotlivé obecní a městské úřady, magistráty krajské úřady podporují výběrovým řízením projekty občanské společnosti. Skovajsa (2010) uvádí, že OOS jsou veřejnými orgány podporovány především z důvodu, že jsou běžně v poskytování služeb efektivnější než stát (zároveň lépe znají prostředí, ve kterém působí, zabývají se místními sociálními problémy a znají místní sociální prostředí). OOS pak dostávají peníze na konkrétní projekty, a proto s nimi zacházejí racionálně. Důležitou roli zde hraje Rada vlády pro nestátní neziskové organizace³ (Dohnalová, 2004; Skovajsa, 2010).

² V roce 2014 vstoupil v účinnost nový Občanský zákoník a zákon O obchodních korporacích. Tyto změny se dotýkají i neziskových organizací. Konkrétně dnem 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník a dochází k transformaci občanských sdružení a jejich organizačních jednotek na spolky a pobočné spolky (tedy dříve občanská sdružení nově působí jako zapsané spolky).

³ Rada soustřeďuje, projednává a prostřednictvím svého předsedy předkládá vládě materiály týkající se OOS a vztahující se k vytváření vhodného prostředí pro jejich existenci a činnost.

OOS čerpají finance také z vlastních příjmů. Jedná se především o členské příspěvky, vlastní výdělečnou činnost, příjmy z majetku (pronájem prostor, zařízení), podíly, akcie, finanční investování a platby za činnosti vyplývající ze statusu (Skovajsa, 2010, s.158).

2.1.5 Vztah organizací občanské společnosti k dobrovolnictví

„Mezi základní principy státní politiky vůči nestátním neziskovým organizacím (NNO) patří podpora dobrovolnictví a dárcovství jako projevu občanské participace na věcech veřejných.“ (Frič a Vávra, 2017). Rozvoj dobrovolnictví ve zdravotní a sociální sféře často využívá služeb jiných organizací (Hestia, 2012).

Skutečnost, že některé OOS mohou provozovat dobrovolnickou činnost, upravuje zákon 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě na principu vztahu vysílající a přijímající organizace. „Vysílající organizací podle tohoto zákona je právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci.“ Toto kritérium splňují spolky, obecně prospěšné společnosti a církve či registrované náboženské společnosti, a tudíž mohou být vysílající organizací pro dobrovolnickou činnost. Podmínku však nesplňují nadace a nadační fondy, obchodní společnosti, ani družstva (Dohnalová, 2004). „Přijímající organizací podle tohoto zákona je osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům z této smlouvy.“ Podle tohoto zákona vysílá vysílající organizace dobrovolníka k přijímající organizaci, pro kterou pracuje. Jinak řečeno, vysílající organizace je organizátorem dobrovolnické služby a sám dobrovolník ji produkuje. Dobrovolnická služba je v tomto smyslu zdrojem pro organizaci vysílající i přijímající (Dohnalová, 2004). Vysílající organizace pak může ve vlastním zájmu uzavřít i smlouvu s dobrovolníkem, pokud dobrovolník není členem dané organizace. Nicméně mezi dobrovolníkem a vysílající organizací musí být předem stanoveno místo, čas a doba výkonu dobrovolnické služby.

2.2 DOBROVOLNÍK A DOBROVOLNICTVÍ

2.2.1 Definice dobrovolníka

„Dárcovství a dobrovolnictví jsou lidské činnosti spojené s občanskou společností.“ (Skovajsa, 2010, s.123). Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví⁴ definuje dobrovolnictví jako „základní stavební prvek občanské společnosti, který uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.“

V oblasti dobrovolnictví obecně rozlišujeme dobrovolnictví formální a neformální. Formální se odehrává v organizačním kontextu, tedy je vykonáváno organizací přímo či je organizací zprostředkováno (viz výše). Neformální dobrovolnictví se pak odehrává mimo organizační kontext (př. sousedská výpomoc) (Skovajsa, 2010).

Definice dobrovolnictví sice není jednotná (Tošner a Sozanská, 2006; Frič a Pospíšilová, 2010), nicméně většina autorů se shoduje na třech opakujících se prvcích většiny definic dobrovolnictví (Dingle in Mlčák a Zášková, 2013; Dekker a Halman in Frič a Pospíšilová, 2010):

1. Není vykonáváno pro finanční zisk
2. Je vykonáváno na základě svobodného rozhodnutí jedince
3. Je ve prospěch dobrovolníka a třetí strany

Pro příklad uvádím stejně jako Frič a Vávra (2012) dvě verze (jednu užší a jednu širší) definice dobrovolnictví:

1. Užší definici přináší Manuál Mezinárodní organizace práce OSN. Dobrovolnická práce je podle tohoto manuálu „neplacená, nepovinná práce, což je čas, který jednotlivci bez nároku na plat věnují aktivitám vykonávaným pro lidi mimo jejich vlastní domácnost, a to buď prostřednictvím organizace anebo přímo.“ (Frič a Vávra, 2012, s.27).

2. Studie Evropské komise zabývající se dobrovolnictvím v členských státech EU uvádí širší definici dobrovolnictví následovně: „dobrovolnictví je jakákoliv formální či neformální aktivita, která je záležitostí individuálního výběru, a je vykonávána bez myšlenky na odměnu ve prospěch jiných.“ (Frič a Vávra, 2012, s.27).

⁴ Tato deklaráce byla schválena mezinárodní správní radou IAVE (Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí) na 16. světové konferenci dobrovolníků, konané v Amsterdamu v lednu roku 2001, který byl Mezinárodním rokem dobrovolníků.

Dobrovolníkem je pak podle Tošnera a Sozanské (2006) člověk, který „bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svou energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti“ (Tošner a Sozanská, 2006, s.35). Dobrovolníkem se může stát jakýkoliv člověk, většinou mu bývají přisuzovány vlastnosti jako obětavost, entuziasmus, či cit pro potřeby okolí. Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě pak definuje dobrovolníka jako „fyzickou osobu, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.“ Pokud tato osoba vykonává dobrovolnickou službu na území České republiky, musí být starší patnácti let, v případě, že vykonává službu v zahraničí, je pak spodní hranice osmnáct let, přičemž se minimální věk se liší podle druhu dobrovolnické činnosti. Dobrovolnickou službou se dle tohoto zákona myslí i taková činnosti, kdy dobrovolník poskytuje mj. péči o děti a mládež v jejich volném čase.

Penner (in Frič a Pospíšilová) poukazuje na důležitost dlouhodobosti a plánovanosti, které odlišují dobrovolnictví od jiných typů prosociálního chování. Také zmiňuje, že se odehrává v kontextu organizace, který „umožňuje vytvořit vztah s prakticky neznámými lidmi“ (Frič a Pospíšilová, 2010, s.10).

2.2.2 Typy dobrovolníků

Typologii dobrovolnictví lze nahlížet z různých pohledů. Tošner a Sozanská (2006) uvádějí několik druhů rozdělení na základě různých kritérií.

Z hlediska cesty, kterou se dobrovolník ubírá, rozlišujeme dobrovolnictví, které vzniká „*zdola nahoru*“ a dobrovolnictví, které vzniká „*zvenčí dovnitř*“. Dobrovolnictví, jež vzniká „*zdola nahoru*“, je založené na neformální skupině dobrovolníků/přátel se stejným zájmem, která se transformuje v neformální strukturovanou skupinu a poté v registrovanou neziskovou organizaci, která je součástí neziskového sektoru. Takto vzniklo mnoho neziskových organizací po pádu železné opony, ale některé zanikly či zůstaly pouze na dobrovolné úrovni. Podle Tošnera a Sozanské (2006) po počátečních obtížích působí entuziasmus všech zapojených přátel, avšak problém může nastat tehdy, kdy je na činnost dobrovolníků vyvíjen tlak zapojit profesionální vedení. Dobrovolníci se brání formálnímu uspořádání a rozdělení jednotlivých kompetencí. Oproti tomu dobrovolnictví, které působí „*zvenčí dovnitř*“, má jistou strukturu a je řízeno profesionálními pracovníky spolupracujícími s dobrovolníky. Dobrovolníci tak vstupují do již ustanovené struktury skupiny. Zde může nastat neshoda mezi dobrovolníky a profesionály, kteří mohou mít strach z toho, že jim dobrovolníci mohou „brát práci“ apod. (Tošner a Sozanská, 2006).

Další možností kategorizace dobrovolníků může být míra využití jejich pomoci. Podle tohoto kritéria můžeme rozlišovat tři typy organizací: *organizace, jejichž chod je přímo na dobrovolnících závislý*; *organizace, kde dobrovolníci doplňují práci profesionálů*; a *organizace, pro které není činnost dobrovolníků nepostradatelná*. V případě první zmíněné jsou dobrovolníci rozhodující silou organizace pro realizaci příležitostných akcí. U druhého typu vykonávají dobrovolníci činnost spolu s profesionály, ale činnost dobrovolníků zde není základem fungování organizace. Organizaci jejich zapojení pomáhá snížit finanční náklady. V případě posledního typu není organizace na dobrovolnické činnosti závislá, ale dobrovolníci přispívají k jejímu zkvalitnění a usnadnění služeb (Tošner a Sozanská, 2006).

Dále se dobrovolnictví může dělit podle časového vymezení do tří typů. Prvním je *dobrovolné zapojení do jednorázových akcí* (např. různých sbírkách či benefičních akcích) pořádaných několikrát či jednou do roka, které může sloužit i pro zapojení nových dobrovolníků do projektu. Dalším typem je *dlouhodobá dobrovolná pomoc*, kdy nejde o jednorázové akce, ale o výpomoc poskytovanou opakovaně a pravidelně. Zde jde o formu dobrovolného závazku a je doporučeno sepsat dohodu o spolupráci dobrovolníka s organizací. Posledním typem, *dobrovolnou službou*, chápeme dobrovolnou dlouhodobou práci obvykle v zahraničí. Taková služba je organizována profesionály a náklady na ní mohou být vysoké (Tošner a Sozanská, 2006).

A konečně, z hlediska historického vývoje rozdělují Hustiny a Lammertyn (in Frič a Pospíšilová, 2010) dobrovolnictví podle dvou modelů:

Prvním je vývojově starší, tradiční, evropský model dobrovolnictví – *komunitní*, kdy mají dobrovolníci společné cíle a interagují v přirozeném prostředí, kterým může být například církev, sportovní či dětská organizace, aj. Důležitě v tomto případě je, že dobrovolníci pracují v rámci určité komunity bez pomýšlení na to, že by jinde či jinak dobrovolně pracovali a mají v tomto smyslu částečně omezené a předem dané možnosti dobrovolnické činnosti. Z těchto typů dobrovolnické činnosti se mohou stát profesionální organizace, které ale nadále fungují na bázi přátelských vztahů a jsou vymezené na úzkou sféru působnosti (Frič a Pospíšilová, 2010; Tošner a Sozanská, 2006).

Oproti tomu vývojově mladší, reflexivní, americký model – *manažerský*, čítá dobrovolníky, kteří se scházejí v rámci určitých dobrovolnických center pod profesionálním vedením. Patří sem lidé altruisticky orientovaní, kteří mohou jako dobrovolníci sloužit v mnoha oblastech lidské činnosti a organizací. Na rozdíl od komunitních dobrovolníků mají

reflexivní dobrovolníci širokou škálu možností, kterou z dobrovolnických aktivit zvolí. Jejich volba nemusí být trvalá a často dobrovolnické práce zkouší a střídají (Frič a Pospíšilová, 2010; Tošner a Sozanská, 2006).

2.2.3 Komunitní dobrovolník

V kontextu své práce se zaměřuji na komunitní dobrovolnictví. Frič a Vávra (2012) shrnují definici komunitního dobrovolnictví následovně: „Za dobrovolnickou činnost lze považovat organizovanou i neorganizovanou pomoc jiným lidem mimo rodinu, vykonávanou ze svobodné vůle a bez nároku na odměnu.“ (Frič a Vávra, 2012, s.28). Komunitní dobrovolnictví funguje na svobodném rozhodnutí dobrovolníků konat dobro ve prospěch ostatních a podílet se na dosažení společného dobra, což je zároveň podmínkou existence dané komunity. V případě komunitních dobrovolníků se přidává další prvek, sociální kontext, tedy to, že jsou členy určité komunity. Také je nutné zmínit, že komunitní dobrovolníci jsou jak příjemci, tak i nositeli komunitního dobrovolnictví. „Dobrovolnictví upevňuje sociální soudržnost supiny.“ (Frič a Vávra, 2012, s.30).

Jak uvádí Frič (in Kolářová, 2014), nejrozšířenější formou dobrovolnictví je stále neorganizovaná pomoc člověku, který žije blízko nás. Kolářová zároveň podotýká, že komunitních dobrovolníků mohou využívat i v organizacích: „Podaří-li se vám navázat spolupráci s lidmi žijícími nedaleko, můžete získat velmi motivované a stabilní pomocníky, kteří k vám budou mít blízko nejen lokalitou.“ (Kolářová, 2014, s.18).

Jak je již zmíněno výše, dobrovolnictví je definováno především jako pomoc, která je vykonávaná z vlastní vůle, bez nároku na odměnu a je ve prospěch dobrovolníka i druhých. Někteří autoři definici rozšiřují a přidávají i čtvrtý prvek, totiž organizační kontext, což znamená, že dobrovolnictví je vykonáváno v kontextu nějaké organizace. Podle Friče a Vávry (2012) je v případě kategorizace komunitního dobrovolnictví vhodné použít kombinaci obou, užšího i širšího, přístupu (viz výše). Jelikož komunitní dobrovolnictví ne vždy splňuje podmínku, která omezuje dobrovolnictví na organizovanou činnost, není tato podmínka při definici komunitního dobrovolnictví nutná. V mé studii je však organizační kontext relevantní (jelikož je dobrovolnictví vykonáváno prostřednictvím vysílající organizace občanské společnosti), a proto jej do definice komunitního dobrovolnictví zařazuji. Z tohoto důvodu rozlišují Frič a Vávra (2012) zprvce mezi formálním a neformálním typem komunitního dobrovolnictví a zadruhé rozlišují několik typů dobrovolnické pomoci. Konkrétně se jedná o pomoc ve formě: neplacené práce, občanského

aktivismu, a zábavy, resp. volnočasové aktivity (Rochester in Frič a Vávra, 2012). Všechny se dají označit za dobrovolnickou činnost, jelikož splňují výše stanovená kritéria.

Frič a Vávra (2012) rozlišují tři druhy komunitního dobrovolnictví:

a) Neformální komunitní dobrovolnictví

Jedná se o činnosti, které jsou dobrovolné, neplacené a které iniciují jednotliví členové komunity a nejsou stimulovány či zprostředkovány žádnou organizací. Tato dobrovolnická činnost vzniká jako reakce na nějaký stimul či událost, nikdo ji neřídí a její odborná úroveň se mění mezi jednotlivými případy. Neformální akty a vzájemná pomoc potvrzují soudržnost skupiny. „Výhodou je, že s ní není spojená žádná byrokracie.“ (Frič a Vávra, 2012, s.33). Patří sem aktivity jako: sousedská výpomoc, řešení problémů formou protislužby či podpora lidí v nouzi.

b) Formální komunitní dobrovolnictví

Formální komunitní dobrovolnická činnost je pomoc členů určité komunity, která slouží k prospěchu dané komunity a jejich členů. Důležitým prvkem se zde stává organizace, v jejímž rámci se pomoc koná. Jakožto formálně organizovaná aktivita podléhá sice formalizaci a byrokratizaci, nicméně její míra se liší podle jednotlivých případů. Obecně platí, že čím větší komunita a organizace je, tím větší formalizaci podléhá. Formální komunitní dobrovolníci konají svou roli jako poskytovatelé služeb nebo jako pomocníci při zájmové činnosti či jako aktivisté a věřící. Jedná se většinou o občanské organizace (obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení či nadace) a mají povahu tzv. „grassroots“, tedy organizací, které jsou lokálně zakotvené, vysoce autonomní a jsou závislé na dobrovolnictví členů (Frič a Vávra, 2012). Oblastí, ve kterých formální komunitní dobrovolnictví působí, je široká škála. Frič a Vávra (2012) uvádějí, že sem obecně můžeme řadit všechny typy dobrovolnické činnosti: poskytování sociálních, zdravotních, vzdělávacích a jiných služeb; oblast zábavy (sport, rekreace a různé zájmové činnosti), advokacii (sem se řadí ochrana práv a zájmů nejrůznějších skupin obyvatelstva, zvířat, památek aj.), a podporu víry a náboženství (Frič a Vávra, 2012, s. 34).

c) Virtuální komunitní dobrovolnictví

Frič a Vávra (2012) vymezují mimo formální a neformální komunitní dobrovolnictví i virtuální, kdy dobrovolníci vykonávají svou pomoc částečně nebo plně skrze internet. Tento typ zahrnuje jak oficiální, tak i neoficiální komunitní dobrovolnictví a může být kombinací předchozích dvou. Virtuální komunitní dobrovolnictví je v dnešní době

informační společnosti dostupné pro širokou škálu lidí a jejich činností. „Virtuální komunity mají zájmový charakter a nejčastěji se zabývají volnočasovými aktivitami, svépomocí, vzděláváním či odbornými diskusemi.“ (Frič a Vávra, 2012, s.36).

2.2.4 Motivace dobrovolníků

Být dobrovolníkem znamená překonávat řadu překážek a věnovat dobrovolnické práci spoustu času a energie. Ochota participovat na dobrovolnické činnosti je formována skupinou typických hodnot, které dobrovolníci této činnosti připisují (Frič a Pospíšilová, 2010). Otázkou tedy je, v čem spočívá hodnota této práce pro samotné dobrovolníky, co je motivuje, aby se rozhodli vykonávat dobrovolnickou činnost, a proč v ní pokračují.

V literatuře zabývající se motivací dobrovolníků se objevují dva přístupy – **psychologický** a **sociologický**.

První zmíněný pracuje s psychologickým konceptem „prosociální osobnosti“, jež se „od jiných odlišuje specifickým souborem hodnot, potřeb a vlastností, které ji k dobrovolnické činnosti předurčují, resp. motivují“ (Frič a Pospíšilová, 2010, s.105). Motivací pak může být touha pomáhat druhým i na úkor vlastního prospěchu. Altruistickou (nebo také emocionální) motivaci charakterizují např. pocity solidarity a soucitu, láska k bližním nebo snaha konání dobra pro určitou komunitu, společnost či celé lidstvo. Nicméně většina odborníků věří, že neexistuje čistě altruisticky motivovaný dobrovolník, ale je často motivován i egoisticky. Dobrovolnictví jim totiž přináší i benefity, např. lze skrze něj získat vhodnou kvalifikaci, je zdrojem sociálního kapitálu a dobrého pocitu z vykonávané práce (Frič a Pospíšilová, 2010).

Podle sociologického přístupu je motivace podmiňována sociálně a pro její vysvětlení zdůrazňuje tento přístup význam situace (není podstatný charakter dobrovolníka), v jaké se dobrovolník nachází. Také sociologický přístup připouští, že dobrovolníci jsou motivováni především egoistickými faktory jako jsou: společenské benefity za úsilí dosáhnout ideálu ctnostného a dobrého člověka, náboženství, postoje blízkého okolí aj. Dobrovolníci vytvářejí jakýsi vlastní sociální svět, který se řídí určitými pravidly a normami a ty ovlivňují i potencionální dobrovolníky. Sociální motivace dobrovolníků je tedy „normativistická“, vyplývá ze sociální interakce v dobrovolnických skupinách a dobrovolníci jsou motivováni úsilím být ideálem dobrého člověka platným v dané kultuře či společnosti. Důležitou roli motivátora zde hraje komunita a „dobrovolníci vidí v dobrovolnické participaci příležitost zařadit se do společnosti (vyhnout se vyloučení), pobývat s přáteli či potencionálními partnery“ (Frič a Pospíšilová, 2010, s.109).

Se zmíněnými přístupy souvisí i následující kategorizace. Faktory motivace dobrovolníků jsou individuální a mezi jednotlivými dobrovolníky se liší, přesto ale Frič (2001) na základě výzkumu dárcovství a dobrovolnictví provedeného v letech 1999-2000⁵ rozlišuje tři základní kategorie motivace dobrovolníků: *konvenční/normativní, reciproční a motivaci nerozvinutou*. Tyto motivace se vzájemně prolínají, ale u konkrétních jedinců nabývá jedna z nich dominantní vliv (Tošner a Sozanská, 2006).

a) Konvenční motivace

Konvenční či normativní motivace vychází z předpokladu, že se jedinec pro dobrovolnictví rozhodl na základě morálních norem, ke kterým ho vedlo jeho blízké okolí či pravidla chování v dané společnosti. Při rozhodování tedy hraje důležitou roli jeho náboženské přesvědčení a představy příslušného společenství o správném způsobu života (Tošner a Sozanská, 2006).

b) Reciproční motivace

Reciproční motivace, jak je již patrné z názvu, je taková motivace, kdy dobrovolník hledá ve své práci takové prvky, které jsou obecně společensky i pro něj samotného prospěšné. Mimo konání dobra pro jiné jsou dobrovolníci motivováni také možností vlastního prospěchu, kterým může být např. získání nových zkušeností, uplatnění schopností, navazování nových vztahů s různými lidmi či seberealizace. Tato motivace také bývá nazývána egoistická, jelikož motivuje nositele, aby v dobrovolnické práci hledal i takové prvky, které jsou užitečné pro něj samého (Tošner a Sozanská, 2006).

c) Nerozvinutá motivace

V případě motivace nerozvinuté jsou jejím zdrojem prvky jako důvěra v organizaci, pro kterou má dobrovolník pracovat, pocit smysluplnosti jeho činnosti a pocit, že se může prostřednictvím dobrovolnické práce podílet na šíření dobré myšlenky (Tošner a Sozanská, 2006).

Mlčák a Zášková (2013) uvádějí, že dobrovolníci jsou motivováni kromě dobrého pocitu ze smysluplné práce i dalšími, sekundárními aspekty, kterými jsou např.:

- Dobrovolnictví přispívá k rozvoji občanské společnosti, dobrovolnická činnost přispívá k šíření hodnot a je založená na aktivní participaci dobrovolníků.

⁵ Tento výzkum byl realizovaný Nadací rozvoje občanské společnosti (NROS), Agenturou neziskového sektoru (AGNES) a Agenturou STEM ve spolupráci s nadací VIA a občanským sdružením HESTIA.

- Dobrovolnictví přispívá k redukci antisociálního chování.
- Dobrovolnictví napomáhá dobrovolníkům k udržení jejich fyzického zdraví a kondice.
- Dobrovolnictví má pozitivní vliv na psychiku dobrovolníků.
- Dobrovolnictví přispívá ke zvyšování šance na pracovní úspěchy (Mlčák, Zášková, 2013, s. 22-24).

2.2.4.1 Motivace komunitního dobrovolníka

Komunita hraje v případě komunitního dobrovolníka roli důležitého motivačního faktoru. Nabízí příležitost pro dobrovolnictví, vytváří komunitní identitu a nabízí prostor pro trávení času s přáteli a možnost začlenění do společnosti. Frič (2012) také mluví o aspektu volnočasové aktivity, kdy je dobrovolník motivován potěšením z trávení svého volného času v interakci s lidmi, které má rád. „Jde o aktivity zaměřené na pomoc jiným, jež si člověk vybírá proto, že se mu to líbí (má z nich požitky, užívá si je). Dobrovolnictví se zde stává otázkou životního stylu, rekreace a relaxace. Představuje únik či uvolnění se ze stresu běžného občanského, profesionálního a rodinného života.“ (Frič, 2012, s.30). Tento aspekt definuje Robert Stebbins (in Frič, 12) jako „volní“ chování dobrovolníka, které si svobodně zvolí a není ke svému rozhodnutí jakkoli donucen a dobrovolnická práce mu přináší potěšení.

2.2.5 Dobrovolnictví a sociální kapitál

Oblast dobrovolnictví, a obecně občanská společnost nabízí občanům příležitosti pro interakci a vytvoření důvěry mezi jednotlivými lidmi či mezi členy organizací. Díky těmto příležitostem získávají občané sociální kapitál, který je faktorem rozvoje všech skupin populace (Dohnalová, 2004). Sociální kapitál má dva základní významy: individuální sociální kapitál (kontakty s mnoha různými lidmi a členy komunity přinášejí člověku přístup k různým zdrojům) a kolektivní sociální kapitál (společenství má možnost využít k vyřešení různých dilemat zdroje, které jim kontakty a vztahy mezi lidmi přinášejí). Tento kapitál je tedy užitečný jak pro společenství, tak i pro dobrovolníka samotného (Dohnalová, 2004).

2.3 BYROKRATIZACE A STANDARDIZACE SOCIÁLNÍ PRÁCE

Jedna ze základních oblastí dobrovolnictví a celkově aktivit OOS je sociální práce. Moderní občanská společnost a s ní i oblast dobrovolnictví podléhá v současné době byrokratizaci. Byrokracie je vnímána v dnešní době jako poměrně negativní pojem, běžně se jí totiž rozumí „nesrozumitelný způsob vyřizování poměrně jednoduchých záležitostí, který komplikuje a znepríjemňuje život občanů“ (Keller, 1996, s.135). V běžném životě to pak znamená například dlouhé čekání na vyřízení úředních záležitostí, komplikovanost procedur a činností apod. Sociologické pojetí ale rozumí byrokratizaci jako „snahu o racionalizaci kolektivních aktivit spočívající ve vytváření velkých výrobních i nevýrobních organizací a právních systémů, které jsou řízeny pomocí neosobních pravidel“ (Keller, 1996, s.135). Některé typy občanské společnosti (např. sousedská výpomoc) jsou stále neformální a byrokratizaci nepodléhají, ale některé postupně neformálnost ztrácejí a jsou byrokratizované.

Znaky byrokratizace se překrývají s Weberovým principem racionálně legálního panství (Keller, 1996; Slack, 1985). Ten je odvozen od právních norem, které v dané zemi platí a řídí se jimi příslušné organizace, jenž se na tomto principu rozvíjejí zároveň v nejrůznějších oblastech života. Podle Webera je rozpínavost byrokratizace ve všech formách kolektivního chování dána převahou byrokratického řízení vzhledem k ostatním formám organizace (Keller, 1996).

Bendl (2017) vysvětluje negativní pojetí pojmu byrokracie na příkladu aktuálně velmi diskutovaného Obecného nařízení o ochraně osobních údajů⁶, které se nějakým způsobem, spíše v negativním smyslu, dotkne v oblasti dobrovolné činnosti každého. Členové různých NNO a dobrovolníci tak čelí tlakům byrokratizace a standardizace. Stejně tak jsou ale normy užitečné, potřebné a pozitivní. Autor říká, že „takových smysluplných norem, které nám sice komplikují práci a zvyšují náklady, ale jako celek je respektujeme, je mnoho, namátkou zákoník práce, protipožární předpisy a podobně“ (Bendl, 2017, s.11). Byrokratizace však neexistuje jen v podobě zákonů a norem, ale i v podobě méně viditelných forem jako jsou pravidla pro zapojení obecní či krajské sítě, financování, podmínky pro plnění dotací apod. (Bendl, 2017).

⁶ Plným názvem nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Tzv. GDPR (General data protection regulation) upravuje ochranu osobních údajů po celé EU a hájí práva občanů proti nedovolenému zacházení s jejich daty a osobními údaji. Toto nařízení nabývá účinnosti 25. května 2018.

Standardizace znamená jednotnou úpravu (standard). Tyto kvalitativní i kvantitativní standardy mohou být decentralizované (znamenají dobrovolné definování a dodržování ukazatelů charakterizujících poskytování sociální služby) či centrální (což jsou centrálně ustanovené normy pro danou oblast). Standardizace sociální práce a celkově veřejných služeb je předmětem pozornosti jak v teoretické, tak i praktické rovině (Halásková, 2014). Standardy byly vytvořené na základě zachování kvality a dostupnosti veřejných služeb a tyto standardy mají převážně dobrovolný charakter. „Největší posun při aplikaci standardizace veřejných služeb v České republice do konkrétní praxe lze pozorovat u služeb sociálních, které jsou považovány za významnou část aktivit státu, samosprávy a nestátních subjektů, řeší problémy jednotlivců, rodin a skupin občanů a tím pozitivně ovlivňují sociální klima celé společnosti.“ (Halásková, 2014, s.21). Standardy se mohou lišit podle druhu poskytované služby. Tyto druhové standardy specifikují principy konkrétního druhu poskytované služby.

Halásková uvádí typy standardů kvality sociálních služeb:

- Standardy zákonné – sem patří standardy procedurální, personální a procesní
- Standardy druhové – sem se řadí standardy obecné a speciální (Halásková, 2014, s.23)

Z hlediska kvantity jsou to pak standardy vybavenosti územních celků sociálními službami (Halásková, 2014).

Trajektorie dobrovolníků, resp. jejich napojování na činnost NNO vede často k tomu, že se musejí postupně vyrovnávat s tlakem byrokratizace a standardizace. O tomto problému píše Slack (1985), který ve své studii⁷ pojednává o postupném vynořování byrokratických charakteristik v oblasti dobrovolnické sportovní organizace, kdy daná organizace nabývá stejných znaků jako zmíněné Weberovo racionálně legální panství. Tyto tendence se objevují v podobě zvyšujícího se množství požadovaných osvědčení a kvalifikace dobrovolných pracovníků, a zároveň rostoucí standardizace a formalizace systémů, které tvoří typ takové organizace (Slack, 1985).

2.3.1 Profesionalizace dobrovolníků

Profesionalizace dobrovolníků je proces úzce spojený modernizací (Frič a Pospíšilová, 2010). Začíná se projevovat novodobý trend v podobě vzrůstajícího počtu

⁷ Tato studie byla provedena pomocí dvou metod – zkoumání dokumentů a polostrukturované rozhovory (celkem provedli interview se 34 informátory, kteří měli od 20. let 20. století ve zkoumané organizaci klíčové postavení).

vysokoškolsky vzdělaných jedinců a zároveň i počtu různě zaměřených organizací, což vede k tomu, že organizace vedou „profesionálové“ a této profesionalizaci podléhají i NNO a dobrovolnická práce (Hwang a Powell, 2009; Frič, 2015). Profesionalizace se týká jak vedení organizace, tak i vedení zaměstnanců a dobrovolníků. „Typickým příkladem trendu profesionalizace v dobrovolnictví je oblast sociální a zdravotní péče.“ (Frič, 2014, s.8). V oblasti sociální a zdravotní péče jsou dobrovolníci často řízeni manažersky – vybírají se na základě pohovoru, jsou školení, vysílají je dobrovolnická centra a jsou vázáni smlouvou. Stejně jako byrokratizace, je trend profesionalizace dobrovolníků vnímán dobrovolníky negativně. Tento trend podrobuje dobrovolníky stejnému scénáři, a tudíž omezuje jejich svobodu a autonomii ve výkonu práce, a tudíž není pro každého potenciálního dobrovolníka přitažlivý (Frič, 2011).

Míra profesionalizace se však liší v komunitních i nekomunitních organizacích, přičemž komunitní organizace podléhají profesionalizaci podstatně méně často (Frič a Vávra, 2012).

3 METODOLGICKÁ ČÁST

3.1 Cíle výzkumu

Cílem mé studie je na základě výzkumu dokumentů popsat povahu a transformaci dobrovolnické činnosti v případě English campu Děvín, a pomocí narativního interview zjistit, jak tuto transformaci dobrovolnické činnosti reflektují samy účastnice, které jsou do projektu zapojeny. V případě narativního interview je pro mě důležitá vlastní konstrukce příběhu informátorek jakožto členů zapojených do případu.

Hlavní výzkumnou otázkou tedy je: Jaká je povaha a jak se transformoval v průběhu pěti let dobrovolnický projekt English campu Děvín, a jak tento proces reflektují jeho organizátorky?

Díličí výzkumné otázky:

Jaká je povaha projektu?

V jakých ohledech se projekt transformoval?

Jak organizátorky projekt hodnotí?

Skrze které kategorie rozumí informátorky své dobrovolnické práci?

Jak organizátorky reflektují transformaci?

3.2 Výzkumná strategie

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla pro kvalitativní výzkumnou strategii. Mým cílem je popis a reflexe sociálního problému, kterému se snažím porozumět. Nesnažím se zobecňovat na celou populaci, ale zajímá mě jeden konkrétní problém, zároveň mi kvalitativní metoda umožní hluboký vhled do dané problematiky. V kvalitativním výzkumu není důležité množství zkoumaného materiálu a informátorů, ale hodnota získaných dat, protože jen ona může zaručit vysokou validitu (Disman, 2002). Využitím takové strategie se pokouším doložit realitu daného problému na základě kvalitativního zkoumání dokumentů a zároveň se snažím docílit emické perspektivy informátorů v otázce jejich dobrovolnické práce jako organizátorů English campu Děvín pomocí narativního interview. V kvalitativním výzkumu na začátku stojí tvorba dat, pak se v nich výzkumník pokouší najít pravidelnosti, formuluje předběžné závěry a výstupem mohou být nově formulované hypotézy a teorie (Disman, 2002).

Kvalitativní výzkum jsem provedla jako tzv. případovou studii, kdy zkoumám konkrétní případ pomocí více metod. Je pro mě důležité zachycení složitosti případu, popis jeho vztahů i celistvosti. Hendl (2005) uvádí Stakeovu definici případové studie jako „úsilí o porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti a komplexitě“ (Hendl, 2005, s.104).

3.3 Technika tvorby dat

K tvorbě dat jsem použila Stejně jako Slack⁸ (1985) dvě metody: zkoumání dokumentů a narativní interview. Výzkum dokumentů dokládá povahu, vývoj a byrokratické či standardizační prvky objevující se od začátku vzniku English campu až do současné doby. „Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“ (Hendl, 2005, s.208). Tuto metodu jsem se rozhodla využít, jelikož zkoumám delší časové období minulosti a snažím se zaznamenat realitu vývoje dobrovolné činnosti. V dokumentech se mohou objevovat různé uvědomělé i neuvědomělé postoje, ideje či hodnoty a vše v dokumentech psané nebo zaznamenané může být podrobno výzkumu z různých hledisek (Hendl, 2005). Ve své studii podrobuji výzkumu různé dokumenty spojené s organizací projektu, jako jsou např. harmonogramy a seznamy dětí, plakáty, smlouvy s dalšími subjekty, přihlášky a bezinfekčnost, facebookové stránky spravované organizátorkami English campu Děvín, webové stránky spolku, pracovní sešity pro výuku anglického jazyka, a v neposlední řadě fotografie (viz Soupis pramenů). Rozmanitost takových dokumentů nám napomáhá porozumět informacím, které by se jiným způsobem nesnadno získávaly a především, což je pro můj výzkum důležité, nejsou tyto informace zkresleny, nejsou vystaveny působení zdrojů chyb a zachycují realitu (Hendl, 2005). Nedochozí tak ke zkreslení jako v případě zkoumání pomocí rozhovorů, pozorování aj., kdy přítomnost výzkumníka a jiné faktory mohou ovlivnit výpověď či chování zkoumaného. Při výzkumu dokumentů hraje subjektivita výzkumníka roli jen při výběru dokumentů, ale nezkrsluje informace, které jsou v nich obsaženy (Hendl, 2005).

Pro narativní interview jsem se rozhodla z důvodu, že zkoumám vlastní reflexi informátorek jakožto členek organizačního týmu English campu Děvín a toho, jak se tento projekt dobrovolnické činnosti postupně vyvíjel. „Vyprávění určitého prožitku se zdá být vhodným prostředkem sdílení vlastních zkušeností – jejich výsledného stavu i procesu,

⁸ Ten pro svůj výzkum využil mimo analýzu dokumentů polostrukturované rozhovory v průběhu času s jednotlivými členy zkoumané sportovní organizace.

v němž byly utvořeny.“ (Rosenthal a Rosenthal, 2001). Narativního interview se postupně zúčastnily tři informátorky. První z nich jsem byla poněkud nestandardně já, jakožto výzkumník a informátor zároveň. Ještě před nastudováním jakékoliv literatury k problematice jsem písemně sepsala svůj narativ, po němž následoval polostrukturovaný rozhovor, kde se tazatelem stala má vedoucí bakalářské práce. Tento krok byl součástí spolupráce a vedení bakalářské práce. Další dvě interview jsem provedla s ostatními členkami vedení (týmu) English campu Děvín. Pokouším se zjistit, jak informátorky vnímají sebe jako dobrovolné pracovníky a jak se jejich očima projekt postupně vyvíjel. V případě narativního interview je nutné si uvědomit, že při jeho použití vždy zasahuje nějakým způsobem vědomí jak informátora, tak i výzkumníka, a že se informátor snaží mnohdy ukázat v lepším světle, ale zároveň nejsme schopni od informátora dostat informace, které si on sám neuvědomuje (Hendl, 2005).

3.4 Výběr vzorku

Kvalitativní metody se nesnaží zobecňovat na celou populaci, ale ve výzkumu zastupují informátoři konkrétní výzkumný problém ve vymezené skupině, a proto jsem se rozhodla pro metodu záměrného (účelového) výběru vzorku. Takový výběr je v případě případové studie klíčový, jelikož zkoumám konkrétní případ, dokumenty s ním spojené, a informátory, kteří jsou tohoto případu součástí (Disman, 2002). Účelově byly vybrány jak dokumenty, tak i informátorky. Výběr informátorů znamenal v mé studii zahrnout do něj všechny tři organizátorky (viz níže) English campu Děvín, jelikož od jeho vzniku až po současnost se organizační tým nerozrostl, a informátorky tak mohou reflektovat svou dobrovolnickou práci v projektu v celém jeho vývoji. Dokumenty jsem vybírala taktéž účelově a snažila jsem se do výzkumu zahrnout všechny dostupné dokumenty s projektem spojené, taktéž již od jeho vzniku až po současnost. Tyto dokumenty však vznikly dříve v minulosti a byly vytvořeny pro jiný účel než pro můj výzkum. Byly uchovány ze dvou důvodů: jsou dostupné online a volně přístupné, či byly archivovány pro inspiraci do dalších let konání English campu.⁹

Mého výzkumu se zúčastnily tři informátorky: Kateřina, Klára a Sára. Abych zajistila anonymitu, jsou jména informátorek pozměněna a v celé studii vystupují informátorky pod zmíněnými přezdívkami. Výjimkou je Kateřina, tedy já, jelikož v mém případě není anonymizace na místě, a tak vystupuji ve studii pod svým pravým jménem. Taktéž jsem v rámci anonymizace změnila název obce, ve které se English camp koná a která je i součástí

⁹ Tato informace byla převzata z polostrukturovaných rozhovorů s informátorkami.

názvu celého projektu. Ve studii jej uvádím pod názvem English camp Děvín, přičemž „English camp“ jsem zachovala (jelikož je název inspirován letními tábory pořádané Křesťanskou akademií mladých, viz. níže, a zároveň je jeho překlad do češtiny, tedy „anglický tábor“, relevantní) a název obce je změněn. Totéž platí i o spolku Za Děvín krásnější z.s. V rámci anonymizace taktéž neuvádím ani pravé webové stránky spolku a facebookové stránky English campu. V celé práci i v soupisu pramenů tedy uvádím z důvodu anonymizace fiktivní názvy všech organizací a míst (viz. Soupis pramenů).

3.5 Průběh tvorby dat

Výzkum probíhal na jaře 2018. Tvorbu dat jsem začala sepsáním vlastního narativu, který jsem nejprve nahrála na diktafon a poté jsem ho přepsala do písemné podoby. Tento první krok jsem provedla dříve, než jsem začala se studiem literatury k problematice, aby tím nebyl můj narativ ovlivněn. Následovaly narativní rozhovory s dalšími dvěma informátorkami, tedy Klárou a Sárrou. Jelikož se dobře známe a panuje mezi námi důvěra, nepotýkala jsem se s problémem, že by informátorky nebyly ochotné mi rozhovor poskytnout, i přesto, že je narativní interview náročné pro obě zúčastněné strany. Nicméně k účasti na rozhovoru se informátorky rozhodly svobodně a byly ujištěny, že z něj mohou kdykoliv vystoupit. S informátorkami jsem se sešla osobně a s jejich souhlasem jsem rozhovory nahrávala na diktafon. Místo setkání samy navrhly podle toho, aby jim vyhovovalo a cítily se komfortně. Jako jediný požadavek z mé strany byl vybrat místo, které nebude příliš rušné, aby nedošlo ke zkreslení nahrávky např. okolními ruchy. Klára si vybrala příjemnou kavárnu a se Sárrou jsme se setkaly v domě mých rodičů. Snažila jsem se zajistit, aby se obě cítily pohodlně a aby nic rozhovor nenarušovalo. Před samotným rozhovorem jsem informátorky seznámila s cíli mé bakalářské práce a etickou otázkou při výzkumu. Informátorky poté podepsaly informovaný souhlas a nabídla jsem jim výsledky svého výzkumu.

Při rozhovoru jsem se držela doporučení pro narativní interview podle Hendla (2005), kterými jsou: stimulace, vyprávění, kladení otázek pro vyjasnění nejasností, zobecňující otázky. Průběh rozhovoru byl v obou případech většinou plynulý a informátorky samy konstruovaly svůj příběh bez mých větších zásahů do jejich vyprávění. Zároveň rozhovory probíhaly každý jinak, a tak jsem se Hendlových doporučení nadržela příliš striktně, abych do vyprávění zasahovala minimálně a případné otázky konstruovala podle toho, jak se rozhovor vyvíjel. Rozhovor jsem vždy začala širokou otázkou: „*Jak ses vlastně dostala k English campu Děvín?*“ Poté jsem se snažila do rozhovorů minimálně vstupovat, popřípadě jsem svou výzvou informátorku pobídla k dalšímu vyprávění. Informátorky

začaly obě svůj příběh konstruovat na základě předchozí zkušenosti (viz níže) až ke vzniku projektu. Změny a vývoj projektu však nereflektovaly příliš postupně, spíše skrze různé kategorie. Rozhovory trvaly oba okolo hodiny a půl.

Poté následoval polostrukturovaný rozhovor pro vysvětlení nejasností a doplnění potřebných informací, v případě Sary a Kláry jsem byla tazatelem já a v případě mého narativu se stala tazatelem má vedoucí bakalářské práce. Pokud jsem něčemu z narativů nerozuměla či potřebovala objasnit, zopakovala jsem danou pasáž a poprosila informátorky o vysvětlení.

Dále jsem začala se sběrem dokumentů spojených s English campem. Některé z nich jsou volně dostupné na internetu (internetové stránky, přihlášky či plakáty) a zbytek je archivován a slouží jako inspirace pro další roky, kdy se English camp koná (sem patří smlouvy, seznamy dětí, harmonogramy a anglické pracovní sešity). K dokumentům jsem se tedy dostala na internetu (např. facebookové stránky English campu Děvín, webové stránky a stanovy Za Děvín krásnější z.s., plakáty, fotografie), některé jsem měla uložené v počítači (např. přihlášky) a některé mi poskytla po dohodě Sára pro účely výzkumu. Zkoumala jsem vnitřní obsahové znaky dokumentů (to, co je v dokumentech obsaženo), tak i jejich vnější podobu dokumentů (to, jak vypadají), což je pro můj výzkum důležité z hlediska vývoje, který dokumenty zachycují. Sledovala jsem povahu dokumentů z hlediska několika kritérií: formální stránka dokumentu; vazba na zajišťující instituci či soukromá záležitost; účel, pro který dokument vznikl (pragmaticky pro realizaci činnosti v rámci projektu či administrativní agenda); a účel uchování.

3.6 Analýza dat

Analýzu získaných dat (z dokumentů i rozhovorů) jsem provedla souběžně pomocí postupů, kterými jsou segmentace, kódování a poznámkování. Rozhodla jsem se ve své studii nepoužít narativní analýzu, nýbrž zmíněné postupy, abych propojila analýzu dokumentů s analýzou interview, a jelikož jsem chtěla zachytit v analýze narativních interview určité kategorie, kterým přikládám bez rozdílu stejnou váhu. Jsou to kategorie, skrze které rozumí informátorky své dobrovolnické práci, nikoliv pouze motiv, který je do dobrovolnické práce situuje. Zároveň jsem se zaměřila na to, abych měla během analýzy stále před očima výzkumné otázky.

Narativní interview jsem nahrávala po souhlasu na diktafon. Následně jsem provedla jsem tzv. komentovanou transkripci. Rozhovory tedy jsem přepsala co nejdříve po skončení rozhovoru, poté jsem si je přečetla a vyznačila nonverbální projevy (smích, pauzy apod.).

Udělal jsem tak, abych měla čerstvě v paměti všechny okolnosti, za kterých se rozhovor odehrával a které mohou být relevantní při interpretaci (Hendl, 2005). Rozhovory jsem přepisovala v doslovné, nezkreslené formě včetně nespisovných a expresivních výrazů, což může mít jistou výpovědní hodnotu při analýze o postojích informátorů a doplnila o neverbální projevy komunikace (intonace, smích atd.). Dokumenty a přepsaný text jsem si rozdělila na segmenty (úseky ve výpovědi či v dokumentu). Rozčleněným úsekům textu jsem připisovala kódy, abych identifikovala důležité jevy a rozkryla jejich významy, tím jsem se snažila nalézt podobnosti a odlišnosti mezi jednotlivými daty. Výsledkem těchto postupů je interpretace jako celek. Toto kódování se nazývá otevřené a kódy jsou vytvářeny induktivně. Zapsáním poznámek, různých úvah a předběžných interpretací jsem okomentovala jednotlivé kódy. Na základě tohoto analytického procesu jsem identifikovala kategorie, které mi slouží jako tematické jednotky analýzy, se kterými jsem dále pracovala. Tyto analytické postupy umožní porozumět zkoumanému problému, popř. vytvářet nové hypotézy a teorie (Heřmanský, 2009/2010).

3.7 Hodnocení kvality výzkumu

Kvalitativní výzkum má sice vysokou validitu, ale nízkou realibilitu (Disman, 2002). Výzkum na úrovni dokumentů má v mé studii své výhody, ale i limity. Jak již bylo výše naznačeno, výhodou výzkumu dokumentů je, že nedochází ke zkreslení informací jako například při rozhovorech či pozorování, kdy přítomnost výzkumníka ovlivňuje informátorovo chování i jeho výpověď (Hendl, 2005). Dokumenty jsou v tomto případě vhodnou formou pro zachycení reality v případě English campu Děvín. Výhodou při sběru dokumentů v mém případě bylo, že jsem k nim jakožto organizátor projektu měla snadný přístup. Limitem však je v mém případě výzkumu dokumentů to, že nebylo možné sehnat všechny dokumenty s projektem spojené, jelikož například některé smlouvy jsou uzavřeny pouze ústně, některé z dokumentů nejsou archivovány (například pracovní sešity z prvního roku), a internetové stránky jsou aktualizované a mám k dispozici pouze jejich současnou podobu.

Jsem si vědoma toho, že kvalita výzkumu může být ovlivněna taktéž na úrovni narativních rozhovorů. V případě rozhovorů zasahuje vždy nějak vědomí jak výzkumníka, tak i informátora. Informátorky v mé studii jsou mé známé, a tak může být výpověď zatížena jejich vědomím, že jsem do organizace English campu také zapojená. To se může projevit například tím, že mi nemusely poskytnout všechny informace, jelikož necítily potřebu je zmínit, protože tyto informace znám. Zároveň je můj vztah s informátorkami výhodou, jelikož jsem díky této skutečnosti neměla problém s navozováním důvěry u informátorek,

a také mi z tohoto důvodu obě ochotně rozhovor poskytly. Kvalita výzkumu může být v mé studii ovlivněna především tím, že jsem do projektu zapojená a vystupuji jako insider a zároveň informátor. Jak interpretace, tak i můj narativ může být zatížen subjektivitou. Snažila jsem se při naraci vypovídat pouze na základě subjektivního názoru a před studiem literatury k dané problematice, avšak věděla jsem, co je cílem projektu. Zároveň byl proveden nejdříve polostrukturovaný rozhovor se mnou jako informátorem, kdy se stala na základě spolupráce výzkumníkem má vedoucí bakalářské práce, a až poté jsem provedla polostrukturované rozhovory s dalšími dvěma informátorkami. To ovlivnilo můj přístup a kladení otázek právě při polostrukturovaných rozhovorech, kdy jsem byla tazatelem já.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

4.1 POPIS A VÝVOJ ENGLISH CAMPU DĚVÍN

V této části se na základě analýzy dokumentů pokouším popsat povahu English campu Děvín a v jakých oblastech se projekt transformoval. Předmětem analýzy se v mé studii staly následující dokumenty: internetové stránky (facebookové stránky English campu Děvín, webové stránky a stanovy Za Děvín krásnější z.s.), písemné smlouvy (smlouva o pronájmu prostor, zajištění obědů, o členství ve spolku), přihlášky k účasti dítěte na English campu a bezinfekčnost, pracovní sešity pro výuku anglického jazyka, harmonogramy a seznamy dětí (ručně psané a v excelových tabulkách), fotografie (uložené pro osobní účely a fotografie dostupné z facebookových stránek English campu Děvín), a plakáty. Analýza těchto dokumentů byla doplněna o postřehy z polostrukturovaných rozhovorů, které sloužily k doplnění informací především z prvního roku fungování English campu Děvín, jelikož v tomto období nebyly vytvořené téměř žádné dokumenty či nebyly archivovány.

4.1.1 Současný stav

4.1.1.1 Popis a povaha English campu Děvín

English camp Děvín je dobrovolnická činnost, která deklaruje, že se zabývá „hlídáním“ dětí a vzděláváním v anglickém jazyce s různými zábavnými aktivitami, sporty či výlety. Aktivita je cílená pro předškolní a školní děti do patnácti let. Koná se vždy v období od července do srpna o letních prázdninách, kdy děti nechodí do školy. English camp probíhá každé léto ve třech termínech, přičemž jeden termín (tzv. English camp MINI) je v současné době věnován dětem od 4 do 8 let English Camp Mini. Další dva termíny jsou pro děti od 8-14 let (English Camp Kids). Jedním termínem je myšleno vždy pět dní od pondělí do pátku, kdy každý den začíná v 8 hodin a v 16 hodin končí.¹⁰ Jeho podoba tak připomíná příměstský tábor, jelikož dítě je každý den ráno přivezeno na místo konání a večer odchází, a nemá zajištěné ubytování přes noc.

Akce v současnosti probíhá v prostorách patřícím fotbalovému svazu v obci Děvín, kde je k dispozici mimo fotbalového hřiště i místnost se stoly a židlemi a kiosek.¹¹ Za účast dítěte na English campu zaplatí zákonný zástupce určitou finanční částku, přičemž tato cena zahrnuje i pět obědů, kempová trička, diplom za účast, nejrůznější ceny za absolvování, plus

¹⁰ Plakát English campu Děvín, 2018, facebookové stránky

¹¹ Fotografie pořízené mezi lety 2015-2017, facebookové stránky

dvě svačiny během dne a pití po celou dobu kempového dne aj.¹² Rodič uzavírá smlouvu s vysílající organizací (spolkem) v podobě odevzdání přihlášky a platby určené ceny za účast dítěte. Je povinný také zajistit včasný příchod a odchod dítěte z místa konání English campu.¹³

Kempový den probíhá vždy od 8 do 16 hod. Den je rozdělen do určitých úseků, přičemž tato organizace dne je vytvořena v návaznosti na předchozí zkušenosti pořadatelek a metodická doporučení ve výuce angličtiny. Děti se dopoledne věnují výuce angličtiny a jejímu praktickému využití ve formě her a různých aktivit. Zbytek dne zaplňují různé hry a sporty, v případě hezkého počasí i koupání nebo výlety do přírody.¹⁴ Výuka angličtiny je rozdělena podle témat a každý den je pak dané téma probíráno. Je však vyučována zábavnou formou a praktická část učiva je prokládána různými zábavnými aktivitami a hrami. První den English campu jsou děti rozděleny do tří skupinek podle úrovně angličtiny, kdy má každá z těchto skupinek svou lektorku a výuka probíhá odděleně. I při různých aktivitách a hrách jsou děti rozdělovány do skupin, jsou podporovány k týmové práci, ale i samostatnosti.¹⁵

4.1.1.2 Vztah dobrovolníků a NNO v případě English campu Děvín

English camp Děvín funguje jako aktivita NNO, konkrétně místního spolku Za Děvín krásnější z.s. na principu vysílající a přijímající organizace podle zákona 198/2002 Sb.¹⁶ o dobrovolnické službě, kdy jsou organizátorky dobrovolníky, kteří fungují jako prostředníci mezi vysílající (spolek) a přijímající (rodiny, resp. rodiče a děti) organizací. Spolek ve vztahu k dobrovolnické činnosti funguje v oblasti zaštitění projektu, ale také pomoci s propagací projektu a sponzorských či jiných darů ve formě cen pro děti, které se English campu zúčastní. Sára (jedna z organizátorek English campu) je též členkou spolku, a tak výhradně ona se spolkem vyjednává, funguje jako dobrovolník a zároveň jako člen NNO.¹⁷

4.1.1.3 Povaha spolku

Spolek Za Děvín krásnější z.s. je ve smyslu ustanovení § 214 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění, a jako takový je právnickou osobou způsobilou k právnímu jednání. Je samosprávnou, dobrovolnou, nepolitickou a neziskovou organizací, která je založená za účelem naplňování společného zájmu. Tímto zájmem je

¹² Facebookové stránky English campu Děvín, 2018, <https://www.facebook.com/>

¹³ Přihláška a užitečné informace pro rodiče na English campu Děvín, 2017, soukromý archiv Kateřiny

¹⁴ Harmonogram vytvořený organizátorkami English campu Děvín, 2017, soukromý archiv Sáry

¹⁵ Facebookové stránky English campu Děvín, 2018, <https://www.facebook.com/>

¹⁶ Webové stránky a stanovy Za Děvín krásnější z.s., 2018

¹⁷ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára

myšlena především organizace, podpora a hájení obecně prospěšných činností. Jako hlavní činnost spolku jsou uvedeny činnosti, které směřují k ochraně a uspokojení společných zájmů. Dále provozuje spolek činnosti vedlejší, které slouží k podpoře činností hlavních a pořádá kulturní, vzdělávací, společenské či sportovní akce. Stanovy spolku uvádějí, že je financován vícezdrojově – pomocí členských příspěvků, sponzorstvím, a prostřednictvím darů a dotací.¹⁸

4.1.2 Vývoj projektu

Projekt English campu prošel vlastní dynamikou. Tyto změny lze sledovat v několika oblastech organizace projektu. Lze je popsat na základě agendy, která se v průběhu let měnila a formalizovala. Mým cílem je na základě analýzy dokumentů, které vznikly v souvislosti s přípravou a realizací projektu, postihnout transformaci English campu. Tento proces zasáhl oblast zázemí, příjemců projektu, činnosti a komunikace s veřejností.

4.1.2.1 Zázemí

Během vývoje English campu Děvín došlo i k vývoji v oblasti zázemí projektu. První rok (v létě 2014) se akce konala v prostorách rodinného domu Sáry, většinu dne na malé zahrádce, kde je pouze menší jídelní stůl se slunečníkem a bazén.¹⁹ Pro daný formát aktivity nebyly potřeba žádné formální dohody, vše se odehrávalo na základě ústní dohody s majiteli nemovitosti, resp. rodiči jedné z organizátorek.²⁰ Následující rok již ve vztahu k zázemí projektu vznikla smlouva o pronájmu prostor. English camp byl přesunut z prostor rodinného domu na místo fotbalové hřiště. Písemná dohoda byla v roce 2015 uzavřena mezi TJ Děvín jako pronajímatelem prostor za určitou finanční částku organizátorce Sáře za účelem uspořádání vzdělávací akce.²¹ Stejně prostory za stejnou finanční částku pronajímá TJ Děvín až do současné doby, jen doba pronájmu se vždy změní v závislosti na ustanovení termínů, ve kterých se English camp v daném roce koná. Smlouva je nadále uzavírána mezi Sárou jako soukromou osobou a TJ Děvín.²² Zároveň jsou prostory TJ Děvín pojištěné v rámci pojištění nebytových prostor. V případě nemoci či úrazu jsou pak jednotliví účastníci včetně organizátorek pojištěni v rámci individuálního veřejného zdravotního pojištění u své zdravotní pojišťovny.²³

¹⁸ Stanovy Za Děvín krásnější z.s., 2018, webové stránky

¹⁹ Fotografie, 2014, soukromý archiv Sáry

²⁰ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára

²¹ Smlouva o pronájmu nebytových prostor, 2015, soukromý archiv Sáry

²² Smlouva o pronájmu nebytových prostor, 2016, 2017 a 2018, soukromý archiv Sáry

²³ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára

Dalším posunem bylo, že English camp Děvín od roku 2015 začal fungovat jako akce spolku Za Děvín krásnější z.s. podle zákona 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. Organizátorky pak fungují jako dobrovolnické pracovnice a jsou prostředníky mezi spolkem a příjemci (tedy dětmi a jejich rodiči). Ten na svých webových stránkách řadí English camp do složky „nadcházejících akcí“. ²⁴ Smlouvy s dobrovolníky jsou však jen ústní dohodou ²⁵, a tak neexistuje písemná forma smlouvy, kde by se dobrovolník zavazoval k určité dobrovolnické činnosti. Tento princip neplatí jen ve vztahu k třem klíčovým organizátorkám. Na základě ústní dohody byla k projektu přizvána čtvrtá osoba, která se měla zapojit do výuky jazyka. Posléze se však tento záměr neuskutečnil, a to nikoliv z důvodu administrativních, ale kvůli zdravotním obtížím lektorky. ²⁶ Nicméně vztah mezi spolkem a organizátory legitimizoval vstup Sáry, jedné z organizátorek English campu, do spolku Za Děvín krásnější z.s. ²⁷

Došlo také ke změně v oblasti stravování dětí během English campu. První čtyři roky trvání projektu byly obědy a svačiny zařizovány a připravovány samotnými organizátorkami. Dokumenty spojené s financováním či jinými podmínkami veřejného stravování nevznikaly nebo nebyly archivovány (např. účtenky z nákupu surovin). Jednalo se o agendu, která nebyla nikým vyžadována, a opět vše spočívalo na vzájemné důvěře mezi organizátorkami, příjemci a v tomto případě i garantujícím spolkem Za Děvín krásnější z.s. Důvodem byla i absence veřejných zdrojů financování, které by k takové agendě zavazovaly. ²⁸ Tento stav trval až do roku 2018, kdy byla podepsána smlouva s majitelem jídelny v krajském městě o zajištění, přípravě a dovozu obědů do areálu, kde se English camp koná. Majitel jídelny touto smlouvou stvrzuje, že zajistí přípravu a dovoz obědů ve stanovených termínech za cenu uvedenou ve smlouvě. Zároveň bude k dispozici vždy jeden stejný oběd pro případ, kdyby došlo k otravě či nevolnosti z jídla některého z dětí. ²⁹

Další významnou skutečností je podoba archivace dokumentů spojených s organizací English campu. Od počátku jsou materiály soustředěny u Sáry, jedné z organizátorek. Spolek Za Děvín krásnější z.s., který od roku 2015 projekt zaštiťuje, v této souvislosti neprovádí žádnou archivační činnost.

²⁴ Webové stránky za Děvín krásnější z.s., 2018

²⁵ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Kateřina a Sára

²⁶ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Kateřina

²⁷ Přihláška za člena spolku Za Děvín krásnější z.s., 2014, soukromý archiv Sáry

²⁸ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára

²⁹ Smlouva o zajištění stravování, 2018, soukromý archiv Sáry

4.1.2.2 Příjemci projektu

Z výzkumu vyplývá, že English camp vznikl jako komunitní záležitost a vztah s rodiči fungoval na základě důvěry ze strany rodičů i organizátorek. Tato důvěra byla daná osobní známostí zúčastněných. Rodiče tak nevyplňovali přihlášku ani bezinfekčnost, stačilo se jen „domluvit“ s organizátorkami, že se bude dítě v daný termín projektu účastnit.³⁰ Nicméně již v roce 2015 vznikla agenda pro důslednější evidenci dětí, resp. účastníků projektu. První verze přihlášky k účasti dítěte na English campu byla vytvořena v roce 2015. V této přihlášce jsou kolonky, kde zákonný zástupce vyznačí termín(y), na který(é) chce dítě přihlásit, dále vyplní údaje o dítěti (jméno, datum narození), „emergency kontakt“ na zákonného zástupce a informace o zdravotním stavu dítěte (užívané léky, alergie apod.). Součástí přihlášky byly také tzv. „užitečné informace“, kde jsou pokyny k přihlášení dítěte a platbě, a informace o tom, čím dítě musí být na English camp vybaveno (pevná obuv, láhev na pití apod.).³¹ V dalších dvou letech (tedy 2016 a 2017) zůstaly podoba i obsah přihlášky stejné s výjimkou přidání nového termínu pro předškolní děti (4-8 let).³² V roce 2018 se obsah přihlášek změnil a byly přidány kolonky v návaznosti na nové vyhlášky, jako hlavní bod byla přidána kolonka podle GDPR o ochraně osobních údajů, kde rodič potvrzuje, že je organizátorovi v případě potřeby umožněno nahlédnout do přihlášky a může vyvěsit fotografie dětí na facebookové stránky. Také byla přidána informace, že platba je v důsledku zákona o EET možná pouze bankovním převodem.³³ Právě v těchto bodech je zřejmý tlak státu na organizaci původně ryze dobrovolnického komunitního projektu.

V roce 2018 došlo k další změně, kdy rodič musí společně s přihláškou odevzdat též Prohlášení zákonných zástupců dítěte, kde se stvrzuje, že dítě nejeví známky akutního onemocnění a že nebylo v posledních 14 dnech ve styku s osobou nemocnou infekčním onemocněním, tzv. bezinfekčnost.³⁴ Tento dokument je vytvořen podle jednotné úpravy bezinfekčnosti na školu v přírodě a zotavovací akce. Impulzem podle informátorek byl opět vyšší počet dětí a dětí, které se na English camp přihlášily, a zároveň více dětí, s jejichž rodiči se organizátorky neznají, a tímto dokumentem se chrání proti případnému problému.³⁵

Dalším aspektem je dokumentace fotografií, které byly v počáteční fázi English campu vytvořeny k soukromým účelům a nejsou uloženy na internetu, nýbrž v soukromém

³⁰ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Klára

³¹ Přihláška k účasti dítěte na English campu, 2016, soukromý archiv Kateřiny

³² Přihlášky k účasti dítěte na English campu, 2016 a 2017, soukromý archiv Kateřiny

³³ Přihláška k účasti dítěte na English campu, 2018, soukromý archiv Kateřiny

³⁴ Bezinfekčnost, 2018, soukromý archiv Sára

³⁵ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára

archivu organizátorek.³⁶ To dokládá rodinnou atmosféru prvního roku konání projektu založenou na důvěře zúčastněných. V současné době se organizátorky snaží získat důvěru příjemců mj. i právě na základě dokumentačních fotografií přidávaných každý den, kdy se English camp koná, na facebookové stránky a na internetové uložení, kde jsou volně přístupné a rodiče tak mohou vědět, co se každý den na táboře dělo. K tomuto posunu došlo druhý rok konání English campu, tedy v roce 2015 a do roku 2018 od té doby k žádné z měně nedošlo.³⁷

Další změnou je, že od roku 2015 začaly organizátorky vytvářet seznamy, kam byly zapisovány veškeré informace o dítěti (jméno, věk, kontakt na rodiče, alergie apod.).³⁸ První rok tyto seznamy vytvářené nebyly, jelikož se English campu účastnilo dětí kolem pěti až osmi a jednalo se pouze o děti ze sousedství nebo děti známých a přátel organizátorek. V letech 2015 a 2016 byl seznam psaný ručně na papír a od roku 2017 jsou všechny informace zapisované do kolonek ve vytvořených excelových tabulkách. Tento rok také přibýly nové kolonky, konkrétně skupina, do které je dítě přiřazeno podle úrovně angličtiny, a velikost trička (jelikož byla vyrobena „campová“ trička pro všechny zúčastněné). Zároveň se dětí účastní podstatně více než v prvním roce. Podle seznamu z roku 2017 se například v prvním termínu „KIDS“ účastnilo 20 dětí.³⁹

4.1.2.3 Činnost

Jedním z aspektů změny ohledně činnosti v rámci English campu je oblast vzdělávání v anglickém jazyce. Anglický jazyk je jednou ze složek programu English campu již od jeho počátku. V té době (konkrétně v roce 2014) však nebyla výuka angličtiny připravována předem. Pracovní sešity měly děti pouze v podobě zápisníků, do kterých si psali různá anglická slovíčka apod.⁴⁰ Následující rok byly vytvořeny pracovní sešity podle metodických doporučení a každá stránka v těchto sešitech byla věnována jinému tématu probíranému daný den (např. na první stránce byl nápis „Monday“, v překladu pondělí, a tato stránka byla věnována tematickému okruhu anglických slovíček ohledně zvířat a gramatickým cvičením v rámci „Introduction“, česky představení ve smyslu představit sebe, například „My name is...“, tedy „Mé jméno je...“).⁴¹ Z těchto pracovních sešitů lze vypožorovat, že denní témata provázela téma celotáborové, např. v roce 2015 bylo téma

³⁶ Fotografie, 2014, soukromý archiv Sárý

³⁷ Facebookové stránky English campu Děvín a dokumentační fotografie, 2018, facebookové stránky

³⁸ Písemný seznam dětí, které se účastnily English campu Děvín, 2015, soukromý archiv Sárý

³⁹ Seznam dětí, které se účastnily English campu Děvín, 2017, soukromý archiv Sárý

⁴⁰ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Sára a Klára

⁴¹ Pracovní sešit anglického jazyka, 201, soukromý archiv Sárý

„Maps“, česky „Mapy“ a každý den se téma pojilo s jedním ze světadílů. Také lze z těchto dokumentů vypožorovat, že až do roku 2017 byly pracovní sešity pro všechny děti stejné, a ty nebyly rozdělovány do tříd podle úrovně angličtiny jako v současné době.⁴² Učební materiály jsou od roku 2017 vytvořeny podle metodických doporučení pro určité věkové kategorie a úrovně angličtiny pro každou skupinu, do které děti organizátorky přiřadí. Tyto skupiny jsou tři (nazývají se „KIDS“, „YOUNGSTERS“ a „TEENS“) a každá z nich má jednu lektorku – organizátorku English campu.⁴³

Změnu v rámci činnosti lze také vidět v harmonogramech a programech, které organizátorky vytvářejí. V prvním roce, kdy se English camp konal, žádné takové harmonogramy či předem připravovaný program neexistovaly. Campový den nebyl rozdělený do určitých částí či úseků jako v současné době, a aktivity po sobě nenásledovaly v určeném pořadí.⁴⁴ V roce 2015 organizátorky vytvořily harmonogram, kdy byl každý den podle něj rozdělen do různých částí podle aktivit, které byly pro konkrétní část dle tohoto harmonogramu naplánovány (část dne je věnována výuce angličtiny a zbytek dne různým zábavným aktivitám, sportům, tvořivým aktivitám apod.). Tento harmonogram byl psaný ručně na papír.⁴⁵ Od roku 2016 již existují harmonogramy v excelových tabulkách, kam jsou zapisovány aktivity a témata na každý den. Ta jsou přiřazena ke konkrétnímu času v tabulce.⁴⁶

Přestože se výukové materiály a dokumenty podporující organizaci vlastního průběhu English campu opírají o pedagogické vědění jedné z organizátorek, jedná se stále o interní materiály, které nepodléhají vnější evaluaci či jakémukoliv vnějšímu procesu schvalování. V tomto směru si dobrovolnice uchovávají svoji autonomii. Evaluace a vyjednávání probíhá jen uvnitř skupiny organizátorek.

4.1.2.4 Komunikace s veřejností

Na samém počátku nebylo ambicí organizátorek komunikovat se veřejností. Příjemcem jejich aktivity byla lokální společnost, či ještě přesněji lidé ze sociální sítě organizátorek English campu. Všechny dokumenty, které vznikaly, byly interní, včetně fotografií z akce. Proměna, podobně jako i v mnoha výše uvedených oblastech, přichází v roce 2015.

⁴² Pracovní sešity anglického jazyka, 2015 a 2016, soukromý archiv Sárý

⁴³ Pracovní sešit anglického jazyka, 2017, soukromý archiv Sárý

⁴⁴ Polostrukturovaný rozhovor, 2018, Kateřina

⁴⁵ Harmonogram English campu Děvín, 2015, soukromý archiv Sárý

⁴⁶ Harmonogramy English campu Děvín, 2016 a 2017, soukromý archiv Sárý

Významnou roli sehrálo vytvoření facebookové stránky v roce 2015 organizátorkami English campu Děvín. Zde jsou potřebné informace spojené s English campem: popis English campu, termíny, kdy se daný rok koná, cena za účast dítěte, fotografie z minulých let, kontakt na organizátorky, plakáty, možnost přihlášení a platby, a jsou zde i odkazy na další akce, které se v Děvíně konají (např. Den dětí či ples Děvínského spolku). Skrze tyto stránky je také možné organizátorky kontaktovat.⁴⁷ Kdo je uživatelem stránek, však v tuto chvíli nemohu určit. Může to být jen další způsob, jak udržovat stávající sociální síť vázané na projekt, stejně jako může mít díky novým médiím přesah i do dalších sociálních prostorů.

Dalším počinem, který měl otevřít projekt veřejnosti a překročit komunitní charakter projektu bylo vytvoření plakátu v roce 2016. Obsahoval informace o tom, co English camp je, ve kterých termínech se koná, jak lze dítě na akci přihlásit, a kolik je nutné za účast dítěte zaplatit a co tato cena zahrnuje.⁴⁸ V letech 2017 a 2018 zůstal formát plakátu zachován stejný, změnil se pouze uvedené termíny, kdy se English camp koná a byl přidán termín pro předškolní děti, a odkaz na facebookové stránky English campu Děvín, kde má kdokoliv možnost zjistit potřebné informace ohledně projektu nebo kontaktovat organizátorky pro více informací či přihlášení dítěte na akci.⁴⁹

* * *

Závěrem analýzy dokumentů tedy je, že v prvním roce konání English campu Děvín agenda spojená s organizací nebyla vázaná na administrativní, resp. byrokratické postupy. Neexistovaly téměř žádné dokumenty spojené s English campem Děvín. Vše bylo založeno na důvěře mezi organizátorkami a příjemci projektu. Dokumenty, které vznikaly, podporovaly aktuální přípravu na výuku a vznikaly jako upomínka na strávený čas (fotografie archivované v soukromém uložišti). Již v následujícím roce se však agenda spojená s realizací projektu posílila. V průběhu vývoje projektu začalo takových dokumentů přibývat a stávaly se podrobnější/sofistikovanější s ohledem na delegování zodpovědnosti (organizátorek a subjektů poskytující službu). Jsou to dokumenty v oblasti zajištění zázemí pro English camp Děvín (smlouvy o pronájmu prostor, vstupu do spolku a v roce 2018 též s majitelem jídelny, který zaručuje přípravu a dovoz obědů), v oblasti vztahu k dětem a jejich rodičům (dříve ústní přihlášení dítěte bylo nahrazeno oficiální písemnou přihláškou a bezinfekčností), v oblasti činnosti (byly vytvořeny pracovní sešity pro výuku anglického jazyka podle metodologických doporučení, či například harmonogramy dříve nebyly

⁴⁷ Facebookové stránky English campu Děvín, 2018, <https://www.facebook.com/>

⁴⁸ Plakát English campu Děvín, 2016, facebookové stránky

⁴⁹ Plakát English campu Děvín, 2017, facebookové stránky

vyráběny, poté byly psány ručně a v současné době jsou v přehledných excelových tabulkách), a v komunikaci s okolím (byly vytvořeny plakáty a facebookové stránky English campu Děvín). Tyto dokumenty a jejich zvyšující se množství a měnící se podoba i dokládají, že došlo k postupné transformaci komunitní dobrovolnické činnosti v byrokratizovaný projekt. Jediné, co dosud ovšem zůstalo mimo byrokratickou agendu, jsou organizátorky. Ty dosud s projektem nespojuje žádná psaná smlouva, do projektu se zapojují, aniž by dokládaly svoje kompetence pro realizaci projektu, stejně jako neexistuje smlouva, která by jim garantovala jakoukoliv odměnu. Jediný dokument, který řeší jejich vztah k dobrovolnické činnosti, je členství Sáry v komunitním spolku Za Děvín krásnější z.s.

4.2 ENGLISH CAMP DĚVÍN V REFLEXI ORGANIZÁTOREK

V této části analyzuji, jak organizátorky English campu Děvín skrze různé kategorie rozumí své dobrovolnické práci a jak reflektují vývoj projektu. Těmito kategoriemi jsou: motivace informátorek k dobrovolnické činnosti, jejich pojetí projektu, hodnocení projektu, reflexe transformace projektu, a jeho budoucnost.

Organizační tým English campu Děvín tvoří tři studentky – Sára, Klára a Kateřina. Působí jako dobrovolnické pracovnice, kdy na základě ústní smlouvy s NNO vykonávají dobrovolnickou práci na předem domluveném místě a v předem domluveném čase v souladu se zákonem 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě.

4.2.1 Organizátorky English campu Děvín a jejich úloha v projektu

Sára funguje při své práci jako koordinátor dobrovolníků, jelikož je sama členkou NNO v podobě zapsaného spolku, který působí ve vesnici Děvín. Jako členka komunity je též zakladatelkou, ale také hlavní organizátorkou projektu. Její úloha tedy spočívá v jednání se spolkem, pod kterým English camp Děvín působí, vyjednávání o pronájmu prostor na místním fotbalovém hřišti a celkově komunikace s komunitou a záležitostmi vázané na vesnici Děvín. Zároveň se profesionalizovala jako učitelka anglického jazyka, a tak je její úlohou vytvoření pracovních sešitů podle metodických doporučení a celá část přípravy výuky angličtiny.

Kateřina a Klára jsou příbuzné, též studentky vysoké školy, nicméně v jiném oboru než Sára. Nebydlí v obci Děvín, ale v krajském městě nedaleko zmíněné vesnice, a tudíž nejsou členky spolku ani místní komunity. V dění spolku a celé obce začaly působit až

s vývojem English campu, díky kterému se více zapojily do místního dění a také akcí spolku Za Děvín krásnější z.s. jako jsou Dětské dny, organizované výlety, plesy či slavnostní rozsvěcení vánočního stromku v Děvíně. Jejich činnost v rámci projektu není původně vázaná na komunitu. Zároveň nejsou profesionálními lektorkami anglického jazyka, tudíž vyučují děti na základě svobodného rozhodnutí bez předchozí zkušenosti s výukou angličtiny. Jejich úloha v projektu je tedy vázaná spíše na organizaci zábavných aktivit, her a vymýšlení denního programu či táborového tématu a tance. Většina administrativních nutností je úlohou Sárý.

4.2.2 Motivace k dobrovolnické činnosti

4.2.2.1 Motivace k dobrovolnické činnosti

Motivy informátorek k dobrovolnické činnosti by se v mé studii daly rozdělit do dvou skupin: motivy spojené s pomocí druhým a egoistické motivy. První skupinou je soubor motivů, které jsou spojené s pomocí druhým. v případě mé studie především dětem, ale i rodičům⁵⁰ dětí a v případě Sárý ve prospěch celé komunity.

Klára: „*Ehm, nejenom to (informátorku motivuje, pozn. aut.), aby uměly (děti, které se účastní English camp, pozn. aut) angličtinu, ale i to, aby měly hezký vzpomínky na to léto, aby si našly kamarády...záleží mi na tom, aby když je někdo třeba odstrčenej nebo něco, tak aby se tak necejtíl, aby to tak nebylo a aby si ty děti dokázaly pomáhat.*“

Není pochyb, že pomoc druhým informátorky naplňuje a mají z ní dobrý pocit. Jedna z informátorek uvádí příklad takové pomoci, konkrétně v případě vzdělání v anglickém jazyce: „*Třeba mě napadá, jak Fíla měl problémy doma a propadal z angličtiny a jak jsme mu pomohly a on nám za to byl hrozně vděčnej a ty rozdílovky z angličtiny udělal. To bylo hrozně hezký. Proto se snažím těm dětem fakt něco dát, aby se měly dobře a aby jim to něco dalo.*“ (Klára) To zároveň dokazuje základní účel aktivit občanské společnosti, totiž pomoc ostatním (Dohnalová, 2004).

Druhou skupinou jsou motivy, které by se daly definovat jako egoistické, kdy dobrovolník hledá takové prvky, které jsou užitečné i pro něj samotného (Frič a Pospíšilová, 2010).

⁵⁰ Ve své studii užívám souhrnně pojem ‚rodiče‘. Na English camp však docházejí i děti, o něž se nestarají rodiče, ale prarodiče, sourozenci rodičů, opatrovníci či jiní.

Klára: „...*mě to (English camp, pozn. aut.) prostě baví. Kdyby se tím dalo žít, tak se tím klidně žívím, ale studuju něco jinýho a nejde to, ale jinak to dělám vyloženě kvůli tomu, že mě to baví a taky že mi záleží na těch dětech.*“

Také můžeme ve výpovědích informátorek pozorovat motivy, které souvisí s volným časem dobrovolníka a který je motivován trávením volného času s lidmi, které má rád. O tomto aspektu motivace dobrovolníků píše i Frič: „Jde o aktivity zaměřené na pomoc jiným, jež si člověk vybírá proto, že se mu to líbí (má z nich požitek, užívá si je). Dobrovolnictví se zde stává otázkou životního stylu, rekreace a relaxace. Představuje únik či uvolnění se ze stresu běžného občanského, profesionálního a rodinného života.“ (Frič, 2012, s.30). Sára se například zmiňuje, že ji práce s dětmi naplňuje a že pro ni představuje možnost relaxace.

Sára: „*English camp určitě může za to, že jsem teď učitelka na plný úvazek. Připravilo mě to na tu práci, byla to pro mě taková praxe i koníček zároveň. Ale dělám to (English campy, pozn. aut.) hlavně kvůli tomu, že mě baví práce s dětma, máme o prázdninách práci, nesedím doma, ale dělám zkrátka to, co mě baví, což je angličtina a práce s dětma. A navíc je to skvělá zkušenost pro moje povolání učitelky, jak už jsem řekla.*“

V narativu Sary je vidět další aspekt motivace dobrovolníka, o kterém se zmiňuje v souvislosti se svým povoláním učitelky, totiž možnost dobrovolnické práce jako přípravy na budoucí povolání. Jak uvádějí Mlčák a Zášková (2013), dobrovolnictví přispívá ke zvyšování šance na pracovní úspěchy, což se v mé studii potvrzuje.

Ve výpovědích informátorek se objevuje ve všech případech jeden společný prvek, totiž že jim na English campu přijde důležité především to, aby si jej všichni (děti i organizátorky) užili. Informátorky ve svých výpovědích často poukazují na to, že je i děti English campy baví. Tento aspekt je v konceptu celého projektu významný.

Klára: „*Asi to (je pro informátorku cílem projektu, pozn. aut.), aby si to ty děti užily, aby se spolu bavily, naučily se angličtinu, abysme je dokázaly vyslechnout a pomoci jim třeba, když mají nějaký trápení (...) ale jinak to dělám vyloženě kvůli tomu, že mě to baví a taky že mi záleží na těch dětech.*“

Kateřina: „*Pokrok v angličtině pro mě ale není nejdůležitějším cílem našich campů, chceme hlavně, aby se děti zabavily, našli si nové kamarády a abychom si camp všichni užili.*“

4.2.2.2 Předchozí zkušenost

Podle informátorek je součástí jejich motivace pro vykonávání dobrovolnické práce v podobě organizování English campů důležitá předchozí zkušenost, která má na založení a povahu projektu velký vliv. Do souvislosti s předchozí zkušeností dávají především práci s dětmi, se kterou, jak uvádějí, mají všechny zkušenost. Sára konkrétně zmiňuje doučování a babysitting v průběhu školního roku, které v podstatě kopírují původní charakter campu. V případě Sáry se do její výpovědi promítá taktéž motivace komunitního dobrovolníka, jelikož odkazuje k tomu, že k jejímu rozhodnutí začít s hlídáním dětí i přes letní prázdniny vedla popptávka ze strany rodičů, kteří bydlí ve stejné obci, a spolu se Sárrou jsou členy místní komunity. *„Protože jsem studovala, tak jsem měla volný léto a doučovala jsem ty děti angličtinu z Děvína přes rok, to bylo třeba i deset až dvanáct dětí, některý teda chodily ve skupinkách po dvou. No, a s tím nápadem přišli rodiče, že by přes léto měli zájem o nějaký intenzivnější doučování angličtiny i s tím hlídáním. Jako babysitting, se kterým už jsem na vesnici měla taky zkušenosti.“* (Sára)

Sára se zmiňuje o tom, že Kateřina a Klára mají zkušenost s péčí o děti, kterou získaly z důvodu hlídání svých mladších členů rodiny, a kterou ona vidí jako důležitou pro přizvání právě těchto svých kamarádek do projektu: *„...holky jsem dobře znala a věděla jsem, že mají velkou rodinu a mají moc rády děti, angličtinu...“* (Sára)

Totéž potvrzuje i Kateřina, která v souvislosti s motivací k dobrovolnické činnosti zmiňuje blízký vztah k dětem: *„K práci s dětmi jsem měla vždy blízko, mám velkou rodinu a péče o mé čtyři synovce a dvě neteře je pro mě samozřejmostí. Vždy se kolem mě pohybovaly děti, mimo rodinných příslušníků i jejich kamarádi či děti ze sousedství.“*

Jako další důležitý prvek zmiňují informátorky předchozí zkušenost s výukou, studiem a používáním anglického jazyka, který vnímají jako pojící prvek mezi členy organizačního týmu (*„Sára oslovila mě a mou příbuznou, abychom byly součástí tohoto prázdninového hlídání, jelikož všechny tři máme stejnou zálibu v anglickém jazyce a péči o děti.“* – Kateřina), ale i v případě konceptu projektu jakožto hlídání dětí s výukou anglického jazyka.

Sára: *„...jsem byla ten rok v Americe a přijela jsem zpátky do ČR, odmaturovala jsem tu a přihlásila jsem se na další vysokoškolský studium angličtiny. Protože jsem studovala, tak jsem měla volný léto a doučovala jsem ty děti angličtinu z Děvína přes rok, to bylo třeba i deset až dvanáct dětí, některý teda chodily ve skupinkách po dvou (na doučování, pozn. aut.).“*

Kateřina jako jediná z informátorek zmiňuje zkušenosti s dobrovolnickou činností v rámci pomoci v dětských domovech či při různých sbírkách, jako pracovník pro neziskovou organizaci YMCA, nebo také při spoluorganizaci křesťanských táborů pro mládež, taktéž nazývaných „English campy“. Další dvě informátorky předchozí zkušenost s dobrovolnickou prací neuvádějí. Kateřina tedy jako jediná používá termín dobrovolnictví a dává ho do souvislosti s English campem.

Kateřina: „Po nástupu na víceleté gymnázium jsem se po inspiraci mé třídní učitelky začala zajímat o dobrovolnictví a dobrovolnické aktivity jako jsou Tříkrálová sbírka či pomoc v dětských domovech a domovech pro lidi se zdravotním postižením. Jezdila jsem také například na letní tábory s výukou angličtiny s rodilými mluvčími organizované Křesťanskou akademií mladých, kterých jsem v následujících letech byla součástí jako překladatel a pořadatel... Také jsem byla ve vedení hudební aktivity pro mládež patřící pod neziskovou organizaci YMCA.“

Ve výpovědi informátorek se tedy objevují motivy spojené s pomocí druhým a motivy egoistické. Zároveň lze pozorovat i vedlejší motivy, tedy trávení volného času jedince s lidmi, které má rád, a motivy spojené s přípravou na budoucí povolání. Jako hlavní prvek však uvádějí informátorky fakt, že je i děti činnost baví a naplňuje. Na tomto entusiasmu stojí koncept projektu a provází jej v jeho vývoji. Organizátorky též reflektují kontinuitu zkušenosti ve své dobrovolnické činnosti a předchozí zkušenost přenášejí do vlastní dobrovolnické praxe. Do souvislosti s předchozí zkušeností dávají práci s dětmi, anglický jazyk, a Kateřina i dobrovolnickou činnost.

4.2.3 Povaha projektu očima organizátorek

4.2.3.1 Pojetí povahy projektu

Výstupy výzkumu ukazují, že organizátorky English campu Děvín nepoužívají pro svou činnost přívlastek ‚dobrovolnická‘, nicméně reflexe jejich práce odpovídá výše zmíněné definici dobrovolníka, která zahrnuje především tři prvky, totiž: dobrovolnictví není vykonáváno pro finanční zisk, je vykonáváno na základě svobodného rozhodnutí jedince, a je ve prospěch dobrovolníka a třetí strany (Mlčák a Zášková, 2013; Frič a Pospíšilová, 2010).

Kateřina: „Na campu mi přijde důležité, aby se děti cítily komfortně, aby žádné neutrpělo zdravotní či psychickou újmu a aby si camp, jak se říká, užily, ale také pochytily nové informace a zlepšily se v anglickém jazyce. Také je důležité, aby organizace campu bavila a naplňovala nás, pořadatelky.“

Ačkoliv je důležitý i vlastní prospěch organizátorek, jako hlavní cíl a povahu English campů uvádějí pomoc druhým, v tomto případě dětem: „*Asi to (je podle informátorky cílem English campu Děvín, pozn. aut.), aby si to (English camp, pozn. aut.) ty děti užily, aby se spolu bavily, naučily se angličtinu, abysme je dokázaly vyslechnout a pomoci jim třeba, když mají nějaký trápení.*“ (Klára)

Dobrovolnickou práci vykonávají informátorky na základě svobodného rozhodnutí, kterému ve všech případech předcházelo pobídnutí ze strany někoho jiného. Původcem nápadu byli rodiče dětí, kteří oslovili Sáru, zda by byla ochotná hlídat jejich děti a doučovat se angličtinu i o letních prázdninách, a ta dále oslovila své dvě kamarádky, které přizvala ke spolupráci na projektu.

Sára: „*No English camp Děvín se dá říct, že vlastně nebyl ani můj nápad, ale byl to spíš nápad rodičů a kamarádů z vesnice, kteří nevěděli, co dělat s dětma o prázdninách (...) pak jsem si přizvala ty své dvě kamarádky, který jsem potkala v tý Americe*“

Kateřina: „*Sára oslovila mě a mou příbuznou, abychom byly součástí tohoto prázdninového hlídání, jelikož všechny tři máme stejnou zálibu v anglickém jazyce a péči o děti. Nabídku jsme obě přijaly s nadšením.*“

O finanční stránce v narativech zaznělo pouze v souvislosti s tím, že peníze za účast dítěte, které rodiče zaplatí, pokryjí náklady na realizaci projektu, tj. zaplacení pronájmu prostor, občerstvení, nákup pomůcek pro výuku angličtiny, výzdobu prostor, aj. Informátorky přímo nezmiňují, že by jim projekt vynášel nějaké peníze, což však potvrzuje skutečnost, že pro ně není finanční stránka důležitá, a tudíž svou dobrovolnickou práci nevykonávají pro zisk.

Sára: „*Tak jsme propočítaly, na kolik by to tak vyšlo a ta cena, která vychází na ten camp pokrejeva teda všechny výdaje včetně nájmu, ceny za jídlo, energii, prostor, didaktických pomůcek, cen...*“

Z hlediska organizace pojmají organizátorky English camp Děvín jako letní dětský příměstský tábor: „*A taky nás limituje to, že je ten tábor příměstskej, protože kdybychom tam spali, tak ten program asi vymyslíme jinak, teda určitě bysme vymyslely spoustu věcí jinak, protože mi přijde, že nestíháme úplně všechno, co bysme chtěly.*“ (Klára)

Nicméně pro projekt požívají informátorky slovo ‚hlídání‘ („*No, takže jsme se s předsedou a ostatními členy dohodli, že by přes léto jako akce spolku mohl být ten English camp pro děti neboli to hlídání s angličtinou.*“ Klára), což odkazuje k tomu, že používají

pro svou aktivitu slovník, který neodkazuje ani ke vzdělávání ani k dobrovolnictví. Jelikož není projekt výdělečná činnost, ani oficiální letní tábor, mají pocit, že nemají právo na jiná slova, což je odvozeno z jejich nižší kvalifikace, absence diplomu a organizační záštity. V rámci profesionalizace totiž jedinci přijímají i odborný slovník (Doubek a kol. 2015).

4.2.3.2 Reflexe vztahu OOS a dobrovolnické činnosti

V kontextu transformace si informátorky uvědomují, že důležitou roli v realizaci a povaze jejich projektu hraje NNO, v případě English campu spolek. Obrátily se na ni v okamžiku, kdy došlo k přesunu z prostor rodinného domu na fotbalové hřiště, a organizátorky potřebovaly projekt zaštitit. Napojení na NNO reflektuje především Sára, která je součástí místní komunity a stala se členkou spolku. Z tohoto důvodu má k NNO bližší vztah a ve své pozici tedy funguje jako koordinátor dobrovolníků, který je zároveň členem organizace, což usnadňuje vyjednávání mezi danými subjekty (Hestia, 2012).

Sára: *„Když jsme to (English campy, pozn. aut.) začaly realizovat, tak jsme si uvědomily, že potřebujeme pomoc a zastřešení té akce, aby mohla být oficiální, od místního spolku, kterýho já jsem se stala součástí.“*

Informátorky uvádějí, že spolek zde hraje úlohu především v zaštitění projektu, zároveň ale pomáhá s propagací, ale i organizací English campu. Klára a Kateřina mluví o vztahu k NNO poněkud nejasně, jelikož nejsou členkami komunity, a tudíž nejsou ani ve středu dění a tento aspekt v organizaci projektu zmiňují spíše okrajově. Ačkoliv jsou si vědomé, že spolek v tomto případě působí jako vysílající organizace pro dobrovolnickou činnost, jeho úlohu vidí spíše například v pomoci při propagaci projektu, a konkrétní úlohu členů spolku nevztahují k činnosti členů v NNO.

Sára: *„Pak nám taky pomáhá s propagací spolek, kdy na různých kulturních akcích my si můžeme odprezentovat nějakou tu propagaci.“*

Klára: *„To (kdy se koná English camp a informace o něm, pozn. aut.) se můžou dozvědět třeba skrze spolek, tam mají vlastně nějaký článek na svých stránkách.“*

Kateřina: *„Zprávu (o realizaci English campu, pozn. aut.) podáváme asi spolku, pod nímž tuto činnost pořádáme.“*

Sára, která vytváří přihlášky a ostatní dokumenty potřebné pro English camp a její úloha v týmu je mj. právě i zajistit většinu administrativních věcí, uvádí i pomoc členů spolku právě v této oblasti. Jelikož vypořádávání se s byrokratickými a standardizačními prvky je náročné, pomoc spolku hodnotí jako užitečnou.

Sára: „*Letos jsme si třeba ale taky musely dát pozor na to, aby přihláška byla podle GDPR, to jsme musely řešit už půl roku dopředu, ale taky třeba i EET, to řešíme tak, že nám rodiče posílají peníze na účet, s tím nám taky poradil a pomohl spolek. Takže ta organizace funguje jak mezi náma třema, tak i se spolkem.*“

Z narativů informátorek tedy lze usoudit, že se nevidí jako dobrovolníci – stojí mimo struktury organizované občanské společnosti a zároveň jim jde o konkrétní aktivitu a jedince (či komunitu). Své dobrovolnické práci tedy dosud nerozumí v širších vztazích a vazbě na NNO, jelikož ji dosud jen minimálně využívaly. Výjimkou je Sára, která je zároveň členkou místního spolku. Nicméně English camp Děvín reflektují informatorky jako činnost, jejímž cílem není finanční zisk, která je vykonávaná především ve prospěch dětí, ale i rodičů dětí a organizátorů samotných (tedy je prospěšná členům spolku Za Děvín krásnější z.s. a třem pořadatelkám – Sáře, Kláře a Kateřině), a kterou vykonávají na základě svobodného rozhodnutí. To odkazuje k definici dobrovolnictví. Jeho cílem je poskytnutí možnosti zábavného trávení volného času dětí i organizátorů, příležitost dětí si najít nové přátele, rozvoj samostatnosti a týmovou práci, a v neposlední řadě jejich pokrok ve studiu anglického jazyka. Organizátorky pojmají projekt jako příměstský tábor, kdy jsou děti každý den, od pondělí od pátku, vždy v 8 hodin ráno přivedeny na místo konání English campu, a poté v 16 hodin z tábora odcházejí. Pro svůj projekt používají pojem ‚hlídání‘, který odkazuje k tomu, že jej nepojímají jako výdělečnou činnost či oficiální letní tábor. Změnou slovníku se informatorky vyhýbají byrokratizaci a profesionalizaci.

4.2.4 Hodnocení projektu – benefity x překážky

V kontextu své dobrovolnické práce reflektují informatorky řadu prvků, které mají pro jejich činnost pozitivní či naopak omezující charakter.

4.2.4.1 Benefity

Informátorky se ve svých výpovědích zmiňují o mnohých benefitech, které jim jejich činnost přináší, a které souvisejí s jejich motivací (viz výše). Mají vliv na jejich pojetí projektu, ale i pokračování v dobrovolnické práci. Jako jeden z benefitů uvádějí informatorky sociální uznání v návaznosti na hodnocení projektu jejich okolím, příjemci (dětmi a rodiči), a komunitou.

Hodnocení projektu blízkým okolím je důležité zejména pro Sáru, jelikož ona i její okolí jsou součástí místní vesnické komunity, a tak má poměrně odlišné zkušenosti než její dvě spoluorganizátorky. Její artikulace vypovídá o tom, že v případě její motivace, ale i realizace hraje pozitivní přijetí a podpora lidmi z okolí stěžejní roli. I Klára a Kateřina

zmiňují, že mnozí lidé je v jejich činnosti podporují a snaží se jim pomáhat například i pomocí různých darů, a pozitivně hodnotí především fakt, že je činnost vykonávaná ve prospěch druhých, v případě English campu Děvín dětí.

Sára: *„Já si myslím, že to (fakt, že informátorka organizuje English campy, pozn. aut.) všichni vnímají jako hrozně pozitivní věc. Podporují mě v tom na plný čáře, vidí to jako skvělou záležitost, a hlavně ta práce s dětma...to vnímají podle mě jako velký pozitivum.“*

Klára: *„No moje okolí se víceméně člení na dvě skupiny. Ta první skupina říká, že to (fakt, že informátorka organizuje English campy, pozn. aut.) je hrozně dobře, co pro ty děti děláme a že jsou šťastný a tak.“*

Kateřina: *„Obecně se ale lidem z okolí naše činnost líbí a podporují mě. Moje sestra a švagr nám dokonce dali pro děti ceny za účast (propisky, klíčenky, sladkosti nebo samolepky).“*

V návaznosti na sociální uznání se informátorky také ve svých narativech zmiňují o hodnocení projektu rodiči dětí, ale i samotnými dětmi. Toho hodnocení příjemci, tedy dětmi a rodiči, nemůžeme pozorovat přímo, nicméně je možné jej interpretovat na základě zpětné vazby, kterou informátorky dostávají. Ty uvádějí, že jejich očima hodnotí jak děti, tak i rodiče projekt velmi pozitivně. Samy přikládají váhu zpětné vazbě ze strany dětí, jelikož za cíl projektu považují především to, aby si jej děti užily, našly si nové kamarády nebo se například zlepšily v angličtině.

Sára: *„Od rodičů zpětnou vazbu máme. Vždycky po English campu v pátek, kdy si své děti přijdou vyzvednout, tak se ptají, jaké budou příští rok termíny a vždycky nám strašně moc děkují za to, jak si to ty děti užily. Takže si myslím, že ta zpětná vazba od rodičů je a je dost pozitivní. Děti...u nich tu reakci vidím hlavně poslední den odpoledne, kdy brečí, že nechtějí, aby to skončilo. Včetně vedoucích (smích).“*

Klára: *„No jako ten vztah (s rodiči dětí, pozn. aut.) máme výbornej. Některý rodiče to řešej víc a některý míň, ale je spousta z nich, který za náma choděj a který nám říkaj, jak je skvělý to, co děláme a že těm dětem pomáháme, že jsou šťastný ty děti a že se vždycky hrozně těší...“*

Na základě příběhů popisují informátorky hodnocení English campu dětmi. Mají takový názor, že děti jsou z jejich projektu nadšené. To dokazuje i fakt, že se každým rokem

účastní stále více dětí a popularita projektu roste. Jak již bylo výše řečeno, právě pozitivnímu hodnocení ze strany dětí přikládají informátorky největší význam.

Kateřina: *„Děti jsou z táborů nadšené. V pátek, tedy poslední den tábora, pořádáme tzv. „Maze“ (neboli bludiště), kdy děti musí projít různými stanovišti a opakují to, co se přes týden učily. To však není hodnoceno, ale slouží nám jako zpětná reflexe. Na konci bludiště jsou umístěné misky s papírky, kde mohou napsat 3 věci, které se jim na táboře líbily. Také je zde čtvrtá miska, kam mohou dát lísteček s připomínkami, co se jim na táboře nelíbilo a co bychom mohly zlepšit. Za celé čtyři roky jsme v této misce nenašly jediný lísteček.“*

Klára: *„Ty děti, si myslím, že nás mají fakt rádi, že tam hrozně rádi choděj. My jsme třeba v zimě dělaly „Ježíškovu poštu“, a tam mi jedna holčička napsala jako přání Ježíškovi, že by si přála, aby byl v létě English camp a aby tam mohla přijít.“*

Zpětnou vazbu dostávají informátorky i ohledně pokroku dětí v jedné ze základních součástí English campu, tedy ve výuce anglického jazyka. Tu sice nehodnotí jako hlavní cíl jejich činnosti, nicméně je pro ně velmi důležité, aby se děti v anglickém jazyce zlepšily a něco nového se naučily. Takový pokrok pak vnímají jako pozitivní zpětnou vazbu.

Sára: *„Určitě. U těch dětí, co se nám vrací, tak víceméně ty tematický okruhy bývají stejný, akorát ty aktivity se snažíme dělat trošku jiný, ale slovíčka a gramatika jsou dost podobný. Takže v tomhle ohledu pokroky vidím. Samozřejmě ty děti rostou, angličtinu mají i ve škole, takže to určitě není jen naší vinou, ale i tím, že už ten jazyk používají dýl. A určitě, když ho budou používat i o prázdninách a intenzivněji, víc než tři hodiny týdně ve škole, tak jim to určitě pomůže.“*

Klára dokonce uvádí, že pokrok je pro ni důležitý jak v případě dětí, tak i u ní samotné: *„Takhle, já pokroky v angličtině vidím jak u sebe, tak i u těch dětí. Pro mě je to jedna z hlavních věcí, nebo teda z hlavních činností, kdy si tu angličtinu osvěžím. Můžeš koukat na různý filmy nebo seriály, ale když nemluvíš, tak...vždycky v sobě budeš mít takovej blok. No a tím, jak jim děláme třeba různý scénky nebo zpíváme písničky v angličtině, tak mi to jakoby určitě pomáhá v tom, že neztrácím...no ty schopnosti tý konverzace.“*

V případě Kláry můžeme vidět další aspekt dobrovolnictví, tudíž že na základě její dobrovolnické práce získává prostřednictvím vztahu se zúčastněnými stranami (spolek a rodiče dětí) sociální kapitál: *„...taky jsem teď začala konzultovat svoji nemoc s jednou maminkou, protože má diabetologickou poradnu, a to jsem fakt ráda, že i takový lidi můžu*

skrz to poznat.“ O tomto aspektu dobrovolnické práce mluví též Dohnalová (2004), která uvádí, že takto získaný kapitál přináší přístup k různým zdrojům jak jednotlivcům, tak i celé skupině.

4.2.4.2 Překážky

I přesto, že přináší informátorkám projekt řadu benefitů, reflektují i omezující prvky. Obecně souvisí omezení s faktem, že musí dobrovolník překonávat při své práci spoustu překážek, věnovat jí čas a energii (Frič a Pospíšilová, 2010). Především je třeba počítat s tím, že zejména prvotní fáze vyžaduje velké množství energie a času (Hestia, 2012). Byť z výzkumu vyplývá, že organizace English campu informátorky naplňuje a baví, samy uvádějí, že existují určité překážky, které musejí při své práci překonávat, především se jedná o náročnost práce s dětmi a vynaložení času a energie pro organizaci a různé administrativní nutnosti. V tomto smyslu informátorky uvádějí, že s větším počtem dětí je spojené mimo nutné administrativy jak v průběhu roku při přípravách, tak i v době konání English campu, i to, že mají méně času se dětem věnovat. Překážky souvisejí jak s konceptem English campu, tak i s jeho transformací v projekt, který směřuje k byrokratizaci a standardizaci.

Klára: „No štvě mě to, že tím jak je dětí víc, tak si s nima nemůžeme vytvořit takovej vztah, jako to bylo dřív, protože s těma z dřívějšíka jsme kamarádi a tak.“

Sára: „Jelikož já se považuju za hlavního vedoucího a jsem členkou spolku, tak na mě spadá velká část té administrativy, hlavně musím dělat účetnictví, to občas bývá nepříjemný, protože přes rok chodím do školy a do práce, takže řešit English campy v období, kdy jsem fakt zaneprázdněná, bývá občas výzva, ale tam tom samotným campu mě asi neštvě nic.“

Informátorky také zmiňují, že přípravy English campu jim mnohdy zabírají mnoho času, ačkoliv je přípravy i samotný English camp baví a naplňuje. V průběhu transformace se tedy z motivace trávení volného času a entusiasmů pro dobrovolnickou činnost stává omezující prvek spojený s narůstajícím počtem nutných příprav, ale zároveň i úbytkem volného času a energie.

Kateřina: „Camp mě omezuje v osobním životě, protože vyžaduje spoustu času pro organizaci a není čas se během něj soustředit na nic jiného. Jak jsem již zmínila, někteří moji blízcí s naším projektem nesouhlasí a jsou toho názoru, že bychom měly čas obětovat pracovní praxi či za účelem většího finančního zisku. Většinou lidem z mého okolí ale naše

činnost přijde prospěšná a podporují mě. Během léta pak mám málo času na trávení volných chvil s blízkými a přáteli, protože zároveň pracuji.“

I hodnocení blízkého okolí je v případě Kláry a Kateřiny překážkou v jejich dobrovolnické práci. Konstatují, že zpětná vazba, kterou od svého okolí dostávají, je spíše negativní, což je zapříčiněno skutečností, že jejich blízcí a známí nejsou, na rozdíl od Sáry, členy místní komunity, a tak nevidí benefity, které organizátorkám, ale i celé komunitě činnost přináší. Informátorky však poukazují na to, že dle jejich okolí je překážkou v dobrovolnické činnosti jeden z jejich základních aspektů, tedy fakt, že není vykonávána pro finanční zisk.

Kateřina: „Většina mých příbuzných a známých hodnotí English campy ne příliš pozitivně. Myslí si, že bych měla čas věnovat něčemu jinému, práci a praxi a že bych za své úsilí měla mít více peněz.“

Klára: „(...) A druhá skupina, do který patří rodiče a přítel, takže ty úplně nejbližší, u těch se nesetkávám úplně s tím, že bych dělala něco dobře a spíš by chtěli, abych dělala třeba něco, co mě baví miň, ale za co budu mít peníze. No spíš mi přijde, že se mi to tyhle lidi snaží rozmlouvat.“

Informátorky se však shodují na tom, že ačkoliv je příprava a realizace English campu v běžném životě vždy nějak omezují, jejich entuziasmus a benefity, které jim dobrovolnická práce přináší, převládají.

Sára: „Co mi to bere, tak je občas síla, že to bývá občas vysilující, když už těch dětí pak máme hodně. S tím totiž souvisí i to, že se musíme přes rok často scházet a řešit různé administrativní věci, který se těch English campů týkají, a pak je to samozřejmě náročný i na samotným tom campu, protože je musíme všechny hlídat a dohlížet na ně, aby dodržovali pravidla. Spíš bych řekla, že to má ten opačnej efekt, že mi to (English camp, pozn. aut.) daleko víc dává, než bere.“

Byť se musí organizátorky při dobrovolnické činnosti vypořádávat s mnohými překážkami, stále převládají přínosy a výhody, které jim dobrovolnická práce přináší. Do jejich hodnocení se promítá transformace činnosti, která s sebou nese jisté byrokratické znaky, které se ukazují jako omezující prvky. Jako výhody se v mé studii ukázalo: sociální uznání (tedy pozitivní hodnocení English campů blízkým okolím, rodiči, a dětmi, jehož součástí je i pokrok v angličtině) a sociální kapitál. Omezující prvky, které informátorky reflektují jsou: úbytek energie a volného času, který souvisí s vyšším množstvím nutné

administrativy a s postupnou ztrátou intimních vztahů s dětmi, a v případě Kláry a Kateřina negativní hodnocení projektu okolím. Klíčový aspekt celého projektu – aby si jej užily informátorky i děti, je potlačován tlakem byrokratizace a standardizace, ale je nahrazován mnohými benefity jako je sociální kapitál či sociální uznání.

4.2.5 Transformace projektu očima organizátorek

4.2.5.1 Předobraz projektu

Všechny informátorky se hlásí ke zkušenosti s vlastní účastí na podobných programech. Vzorem pro vytvoření konceptu English campu Děvín se podle informátorek staly tábory pro mládež pořádané Křesťanskou akademií mladých (dále jen KAM). Inspiraci křesťanskými tábory pro English camp Děvín můžeme pozorovat například v převzetí názvu (křesťanské tábory se též nazývaly ‚English camp‘, v překladu ‚anglický tábor‘), dále v případě podobného konceptu celého tábora, či rozdělení táborového dne do určitých částí (výuka angličtiny, různé aktivity, sport).

Kateřina: „*Campy jsme pojmenovaly stejně jako se jmenovaly tábory pořádané KAM a připojily jsme slovo ‚Děvín‘. (...) Jako příklad (v případě rozdělení táborového dne do částí, kdy je výuka angličtiny prokládána zábavnými aktivitami, pozn. aut.) jsme si opět vzaly anglické tábory pořádané KAM, Sára zároveň studovala anglický jazyk na Pedagogické fakultě, a tak se dostala k množství pedagogických materiálů.*“

Klára: „*No...já a moje příbuzná máme kamarádku Sáru a ta kamarádka s náma jezdila na English campy od křesťanské organizace (...) a ona (Sára, pozn. aut.) potom říkala, že by chtěla ve vesnici, kde bydlí, tak že by tam chtěla nějaký děti, který hlídá a který občas doučuje angličtinu, tak že by pro ně chtěla udělat taky něco ve smyslu toho English campu od křesťanů.*“

Výuka angličtiny je též prvkem společným v obou případech English campů (pořádané KAM i English camp Děvín). Jako prvky odlišující tyto dva projekty vidí informátorky především to, že součástí táborů KAM byl křesťanský program a že byly zaměřené na mládež. English campy Děvín naopak křesťanské prvky neobsahují a účastní se jich děti předškolního a školního věku především z vesnického prostředí.

Sára: „*(...) na střední škole jsem se sama účastila tzv. English campů jedné křesťanské církve, kde byli Američani ze středních škol, učili nás anglicky a měli tam různé programy hlavně křesťanský, ale taky to bylo zaměřené i na angličtinu.*“

Informátorky do svých výpovědí zahrnují mimo inspiraci křesťanskými tábory i jejich roli z důvodu, že se organizátorky na zmíněných křesťanských táborech seznámily.

Sára: *„Na těch English campech jsem se taky zkamarádila s mýma hodně dobrýma kamarádkama, se kterýma teď English campy pořádám.“*

4.2.5.2 Komunita

Informátorky si uvědomují, že je v případě English campu důležitá komunita. Jako prvotní impulz k vytvoření projektu reflektují informátorky poptávku ze strany rodičů, kteří jsou společně se Sárou členy místní vesnické komunity. Sára ve své výpovědi napojuje prvotní impulz právě na kontakt s komunitou, v jejímž rámci organizace projektu začala. V rámci důvěry v komunitě a skutečnosti, že Sára studovala na americké škole a doučovala děti z místní komunity, se rodiče rozhodli právě ji. Projekt tak začal jako čistě komunitní záležitost, kde hrála roli důvěra a předchozí zkušenost Sáry s doučováním a používáním anglického jazyka. K rozšíření mimo komunitu došlo ve chvíli, kdy Sára přizvala k projektu své kamarádky. To dokazuje, že dobrovolnictví v tomto případě vzniklo tzv. „zdola nahoru“ a je založené na neformální skupině dobrovolníků/přátel se stejným zájmem (Tošner a Sozanská, 2006).

Sára: *„Moje doučování na vesnici vzniklo tak, že se lidi dozvěděli o tom, že jsem byla rok v zahraničí v Americe, kde jsem studovala na americký škole, byla jsem tam jako výměnný student a chodila jsem na americkou školu mezi americký děti. (...) Jelikož jsem já je (děti z vesnice, pozn. aut.) přes školní rok doučovala, tak měli (rodiče, pozn. aut.) ten nápad, že o prázdninách bych jim ty děti hlídala.“*

Kateřina: *„Sára oslovila mě a mou příbuznou, abychom byly součástí tohoto prázdninového hlídání, jelikož všechny tři máme stejnou zálibu v anglickém jazyce a péči o děti.“*

Poněkud rozdílný vztah ke komunitě mají Klára a Kateřina. Ačkoliv není jejich působení v projektu určeno příslušností ke komunitě, i pro ně se stala v průběhu vývoje English campu místní komunita podstatná. Kateřina konkrétně zmiňuje, že se s mnohými členy komunity stali přáteli a díky English campu se začaly společně s Klárou zapojovat do komunitního dění a akcí spolku Za Děvín krásnější z.s.

Kateřina: „*Někteří členové spolku jsou rodiči dětí z táborů, a tak je vyjednávání se spolkem jednodušší. S některými jsme se spřátelili a nabídli nám zapojení do místního dění, tj. například plesy, místní akce nebo Dny dětí.*“

S vyšším počtem dětí, které se English campů účastnily, se pomalu začal ztrácet rodinný a komunitní charakter projektu a projekt se rozšířil za hranice komunity. Nicméně důvěru rodičů se snaží organizátorky získat různými způsoby, například každý táborový den vkládají fotky na internetové stránky.

Sára: „*My tam máme i děti z dysfunkčních rodin, takže se o ně nestarají vždycky rodiče, ale třeba babičky, dědové, tety atd...na nich je znát, že jsou o prázdninách moc šťastný za to, že my tam na tý vesnici fungujeme a že si můžou sami odpočinout a že mají program. Všechny rodiče vědí, kde děti jsou, plně nám důvěřují, každý den nahráváme fotky, co jsme ten den dělali a na těch fotkách je vidět, jak se všichni dobře baví.*“

4.2.5.3 Enthusiasmus

Z výzkumu vyplývá, že na začátku vzniku English campu Děvín stojí enthusiasmus jeho tří zakladatelek a organizátorek. Informátorky jsou nadšené především pro práci s dětmi a možnost využití angličtiny, ale také pro trávení chvil s přáteli a lidmi, které mají rády. Enthusiasmus souvisí do jisté míry s motivací. Informátorky jsou motivovány tím, do čeho jsou nadšené a co jim působí radost. Je to pojem úzce spojen s dobrovolnickou prací, zvyšuje výkonnost dobrovolníka při práci a je jeho typickým charakterem (Tošner a Sozanská, 2006).

Kateřina: „*Sára oslovila mě a mou příbuznou (...) Nabídku jsme obě přijaly s nadšením.*“

Klára: „*...tak jsem z toho byla dost nadšená, že budu tejdén někde něco dělat, a ještě navíc něco, co mě baví, což znamená starat se o děti, učit je angličtinu.*“

Studie dobrovolnické organizace Hestia (2012) uvádí, že počáteční fáze dobrovolnického programu vyžaduje mj. důvěru všech zúčastněných stran, trpělivost při překonávání překážek, a v neposlední řadě dávku enthusiasmu. O enthusiasmu dobrovolníků pojednává i Slack (1985) ve své studii o byrokratizaci sportovní dobrovolnické činnosti. Z jeho studie vyplývá, že na počátku vzniku dané sportovní organizace stála skupina entusiastických a nadšených jedinců, kteří však na počátku nevěděli, jakým směrem se

bude jejich organizace vyvíjet a neměli pro danou práci žádnou kvalifikaci. Podobně vypovídají i informátorky v mém výzkumu.

Sára: „*No...prostě mě to baví a hned jsme si s nima utvořily s holkama skvělý vztahy, samozřejmě se musíme navzájem respektovat, aby to z té organizační stránky fungovalo, ale prostě nás to baví. My s nima jsme po celou dobu toho campu, hrajeme s nima hry, povídáme si, jíme společně, takže občas, když všechno funguje, tak se sama cítím jako dítě...nebo spíš my všichni jsme jako jeden velkej tým.*“

Enthusiasmus reflektují informátorky zejména v období počáteční fáze, kdy byly nadšené pro práci s dětmi a trávení volného času s přáteli. Častokrát se však ve svých narativech zmiňují, že je organizace English campu baví a naplňuje. Enthusiasmus tak provází celé trvání projektu od jeho počáteční fáze až do současnosti a v jeho souvislosti informátorky hovoří i při uvahách o jeho budoucí podobě.

Kateřina: „*Práce s dětmi nás baví a předpokládaly jsme (v počáteční fázi projektu, pozn. aut.), že si společně užijeme spoustu legrace a zažijeme novou zkušenost.*“

Sára: „*No, a popravdě vůbec nevím, jak to bude do budoucna, protože vůbec nevím, jestli to vlastně budeme chtít ještě dělat a jestli nás ro bude pořád bavit.*“

4.2.5.4 „Opravdu uspořádat“

Transformace projektu je ve výpovědích organizátorek English campu znatelná zejména v jejich rétorice. Zatímco v případě počáteční fáze hovoří v obecných a nekonkrétních pojmech, což odkazuje k neformálnosti a neorganizovanosti projektu v dané době, v dalších fázích hovoří o projektu, který vykazuje jisté známky organizovanosti. Konkrétně uvádějí, že se akce v počáteční fázi konala v prostorách rodinného domu, který patří Sáry rodičům. Jejich činnost nebyla nijak předem organizovaná, neměla danou strukturu, pravidla ani cíl, a nejevila známky byrokratizace a formalizace. I výuka angličtiny byla vytvářena „za pochodu“, trvání akce nemělo jasný začátek ani konec, a rodiče nebyli povinni odevzdat přihlášku a zaplatit cenu za účast. Pouze dávali menší obnos za obědy a nápojů.

Sára: „*Začalo to u mě na zahradě, kde tam bylo nějakých šest až osm dětí a...přišly tam ráno, byly tam celej den, učila jsem je anglicky, byli jsme na bazéně, rodiče mi přinesli ovoce, já jim něco uvařila...Pak jsme hráli nějaký hry, anglický i český a odpoledne šly děti domů a pak šly spát a ráno zase přišly.*“

Kateřina: „*Tato činnost neměla žádnou strukturu, jasně daný začátek ani konec, jednotlivé aktivity po sobě následovaly podle potřeb a přání dětí a nebyly předem naplánované. Jednalo se především o to zabavit děti během dne. Konala se v prostorách rodinného domu rodičů Sáry, většinu dne na malé zahrádce, kde je pouze menší jídelní stůl se slunečníkem a bazén. Pokud nějaká hra či aktivita vyžadovala větší plochu, přemístili jsme se na fotbalové hřiště, které je volně přístupné.*“

Sára: „*Takže mě napadlo, že hodinu nebo dvě přes ten den bych je naučila i něco anglicky a zbytek bysme věnovali nějakým hrám a zbytek a ty děti by si mohly hrát samy nebo by to bylo mnou nějak organizovaný.*“

V této části Sářina narativu se ukazují první známky nynější podoby English campu, tedy myšlenky, že si děti nebudou hrát jen tak samy, ale že by to doučování či hlídání bylo nějak organizované. Informátorky uvádějí, že se druhý rok rozhodly v „hlídání dětí s výukou angličtiny“ pokračovat, avšak jeho podoba se změnila v projekt vykazující znaky charakteristické pro příměstský letní tábor, a zároveň byl více organizovaný.

Klára: „*Potom jsme si řekly, že bysme příští rok ten English camp mohly jako opravdu uspořádat, že by to nebylo jenom pro ty známý děti, ale i pro ostatní děti hlavně z Děvína, ale to už nám za to museli rodiče platit, protože jsme si od spolku pronajímaly klubovnu a zařizovaly jsme třeba obědy a nějaký ceny a tak.*“

Ve výpovědi Kláry je vidět jedna ze zásadních změn, totiž nutnost poplatku za účast dítěte. Z tohoto poplatku se zaplatí pronájem prostor, jídlo a pití, ceny za účast, učební pomůcky aj. Jako hlavní změnu však informátorky reflektují přesun z prostor rodinného domu na fotbalové hřiště.

Klára: „*No, a tím pádem jsme už nemohly bejt u ty kamarádky doma, protože je to tam malý a nevešli bysme se tam, takže jsme to přesunuly na hřiště, protože ta kamarádka je členkou spolku a její rodiče taky a ten spolek vlastně tam má ty prostory na hřišti, kde je vlastně kiosek a je tam klubovna, kde jsou stoly a vypadá to trochu jako třída ve škole...*“

Sára také mluví o přesunu na místní fotbalové hřiště, avšak uvádí, že nepatří spolku, ale fotbalovému klubu. To dokazuje, že je Sára ve středu dění místní komunity a její úlohou je tato část organizace English campu (tedy domluva se spolkem, pronájem prostor a vyřízení administrativních nutností).

Sára: „Zahrada už nám nestačila a barák taky, tak jsme se domluvily s místními fotbalisty, který mají fotbalový hřiště a kabiny a je tam k dispozici i kiosek, kterej tam má nějaký zázemí, venku přístřešek a vevnitř prostor, kam se vejde tak třicet lidí. Takže jsme se s nima domluvily, domluvily jsme se s nima na nájemným, taky jsme si domluvily jídelníček, kolik budeme mít dětí, že seženeme různé ceny a didaktický pomůcky.“

Další posun spatřují informátorky ve vytvoření přihlášek a vstup do veřejného prostoru, kdy vytvořily internetové stránky English campu a plakát se všemi potřebnými informacemi pro rodiče, aby mohli své dítě přihlásit. Součástí organizace se stala i příprava výukových pomůcek (pracovní sešity a pomůcky pro různé aktivity v angličtině) dle metodických doporučení. Sára jakožto studentka a profesionální učitelka anglického jazyka reflektuje právě přípravu pro výuku angličtiny.

Kateřina: „Založily jsme facebookovou stránku, kde má každý možnost najít aktuality, fotky ze všech táborů a informace spojené s English campem.“

Sára: „Tu (přípravu na výuku angličtiny, pozn. aut.) se snažím dělat podle literatury a podle vlastních zkušeností taky. Už všechny tři samy víme, co při hodinách funguje. Já jako učitelka nad tím mám asi největší přehled, vím, jaké aktivity se hodí pro jakou věkovou skupinu, vím, jak vytvořit campbook, což jsou ty sešity, do kterých si děti píší a který si vyplňují. Vím, jak pracovat s angličtinou u předškoláků, jak u osmáků a deváťáků. (...) Takže jsme jim začaly připravovat pracovní sešity, certifikáty za účast, ceny a taky je rodiče předem musí přihlásit, zaplatit, a vyplnit přihlášku, kterou jsme musely vytvořit.“

4.2.5.5 Skladba dětí

Transformaci projektu reflektují informátorky také v ohledu na skladbu dětí. O tomto aspektu mluví ve spojitosti s vytvořením projektu pro určitou skupinu dětí, které Sára před vznikem English campu doučovala a hlídala. Také poukazují na to, že projekt byl vytvořen výhradně pro děti z obce Děvín. V první fázi projektu se jednalo pouze o děti z vesnice a sousedství Sáry, popřípadě o rodinné příslušníky organizátorek.

Kateřina: „Děti bylo kolem pěti na každém termínu. Šlo především o děti z blízkého sousedství, ale i o neteř Sáry, mou neteř a chlapce, kterého měl v péči na léto jeden ze sousedů. Na jednom z termínů byli sourozenci ze Děvína, na ostatních dvě kamarádky, třetí termín se přidaly další dvě jejich kamarádky. Až na ně se děti neznaly. Dětem bylo od osmi do jedenácti let.“

Informátorky poznamenávají, že se skladba dětí proměnila v návaznosti na vyšší počet dětí, které se na English camp přihlásily. Reflektují, že počet dětí vzrostl po doporučení rodičům dětí z prvního hlídání dalším rodičům z vesnice, známým, a velkou roli hrálo i založení facebookových stránek a výroba plakátů, které byly umístěny na veřejná místa (autobusová zastávka, v základní a mateřské škole apod.). To podle nich způsobilo, že se English campu začaly účastnit i děti z širšího okolí.

Sára: „*No první dva roky byly zaměřeny na děti z Děvína a okolí, z té vesnice, kde English camp probíhá, ale tím, že se stal tak populární, tak se začaly přihlašovat i děti z širšího okolí, hlavně z krajského města. Samozřejmě pořád bylo víc dětí z Děvína, protože je to pro ně takhle původně vymyšlený.*“

4.2.5.6 Změna organizace a zavedení pravidel

Informátorky se shodují na tom, že s rozpínavostí projektu byla nutná i změna organizace. Ta znamená více času jak během roku, tak i v době konání English campu. Informátorky hodnotí jako nejdůležitější posun organizace v průběhu English campu rozdělení dětí do tříd, kdy se každá z nich může lépe věnovat menší skupině dětí, a také jim přijde důležité, že předem plánovaly program a zařizovaly veškeré náležitosti.

Klára: „*...A hlavně si myslím, že se organizace změnila, protože máme hodně dětí, což znamená, že musíme mít tři třídy, že už jsme si je každá rozdělily a každá se zaměřuje na tu svoji skupinu a vymýšlíme učení už dopředu, ještě před English campem. Další je, že i ohledně angličtiny jsme toho hodně změnily, že už máme přímo naplánovaněj program, máme napsaný od kolika od tolika budeme dělat tohle a od tolika do tolika budeme dělat tamto. A máme se teda od čeho odpíchnout.*“

Kateřina: „*Čím více dětí se hlásilo, tím více jsme musely zpřísnit pravidla, harmonogram a zlepšit pedagogickou přípravu. Na každý den jsme si připravily harmonogram aktivit naplánovaných pro vymezený časový úsek. Organizace v této fázi začala být náročnější časově i z hlediska přípravy. Začaly jsme se několikrát ročně scházet za účelem přípravy témat, výuky, her a stanovení termínů. Přípravy se konají v podstatě během celého roku, stejně jako jednání se spolkem a ostatními.*“

S narůstajícím počtem dětí a přesunem na fotbalové hřiště viděly informátorky jako nutné vytvořit pravidla, která v podstatě kopírují pravidla letních táborů a vzdělávacích aktivit. Přijetí pravidel znamenalo posun k organizovanému a standardizovanému projektu.

Sára: „*Jo, a přijde mi taky důležitý, že jak jich bylo víc, tak jsme jim vymyslely i pravidla, aby nechodily děti do kiosku, mimo fotbalový hřiště a aby se přihlásily, když chtějí o výuce něco říct.*“

Informátorky uvádějí, že se každým rokem snaží organizaci vylepšovat a vymýšlet nové prvky, které jsou užitečné při výuce, aktivitách, a organizaci. Jmenují například vytvoření campového tématu a tance. Jako hlavní novinku uvádějí tzv. „English camp MINI“, který vymyslely pro děti, jejichž rodiče se také poptávali po hlídání přes letní prázdniny, a které nesplňovaly dolní věkovou hranici (tedy 8 let). Dále se ve svých narativech zabývají zejména změnami, které plánují pro nadcházející English camp.

Sára: „*A třetí rok jsme zavedly i English camp MINI, to je turnus pro předškolní děti.*“

Klára: „*Tenhle rok se to chystáme dělat ještě lepší, chceme vyrobit dětem trička a budeme se snažit mít organizaci na úrovni toho spíš než aby...aby to bylo, jakože ty děti si přijdou, a tak tam jsou jen tak...ale chceme to mít víc, aby se děti třeba něco naučily nebo aby si tam našly kamarády. Proto je vlastně rozdělujeme do družstev a vymýšlíme jim cíleně program tak, aby to bylo všechno sladěný, i tematicky, aby tam měly i zázemí hezký.*“

Klára: „*Takže jsme si letos zařídily, že nám budou dovážet jídlo z jídelny v krajském městě, akorát teda musíme podepsat s tím majitelem smlouvu a domluvit to, ale zase budeme mít víc času na děti a budeme se jim moct naplno věnovat.*“

Změny nereflktují informátorky příliš postupně, spíše je vnímají jako změny, které reagují na nedostatky či jako prostředky zlepšení organizace i realizace samotného English campu. O změnách uvažují jako o jistém zlomu či systémové změně, kterou ve svých narativech situují do jednoho času. Změny tedy jsou následkem určitého podnětu ze strany všech zúčastněných stran a reakcí na standardizační a administrativní nutnosti. Viditelné změny reflektují v přípravách na letošní English camp, kdy se zaměřují na organizační posuny z hlediska výuky, přípravy materiálů, cen, pomůcek pro aktivity, a zajištění obědů, s čímž se podle nich však pojí další nutná administrativa a včasné přípravy. Zároveň ale Sára uvádí, že díky změnám budou mít více času se dětem věnovat. Transformace projektu podle informátorek spočívá v proměně ve vztahu ke komunitě, entusiasmu, skladbě dětí, a organizaci. Celá transformace je spojena s prostorovou (přesun na fotbalové hřiště), organizační (např. zavedení pravidel) a obsahovou (např. příprava metodiky) změnou. Pojetí transformace ve výpovědích informátorech souvisí s jejich rétorikou.

4.2.6 Budoucnost projektu

Součástí narativů byly i úvahy o budoucnosti projektu. Informátorky se shodují na tom, že budoucnost English campů je nejasná. Z jejich výpovědí vyplývá, že English camp vzniknul mj. i z důvodu, že všechny pořadatelky měly volné léto a zároveň studují na vysoké škole. Z těchto důvodů je však otázka, jak bude projekt v budoucnosti vypadat. Klára uvádí, že právě nedostatek volného času a studijní či pracovní povinnost by mohly být důvodem jejího vystoupení z projektu: „*No, jak jsem říkala, kdyby...když už to (pokračovat v pořádání English campu, pozn. aut.) nepůjde kvůli škole, kvůli práci, kvůli tomu času, kterej na to už mít nebudu a tak.*“

Podoba English campu se v blízké budoucnosti podle informátorek nejspíše měnit nebude, minimálně do té doby, kdy budou všechny zúčastněné strany spokojené. Musejí se však vyrovnávat s postupným tlakem byrokratizace, což se projevuje ve změně podoby projektu. Jako největší limit reflektují stále se zvyšující počet dětí, které se na English camp hlásí, a s tím i omezující prostory.

Sára: „*Ale do budoucna budeme zatím asi fungovat tak, jak fungujeme teď, protože si myslím, že to děláme správně, vedení je spokojený, spolek a fotbalisti jsou taky spokojený, a hlavně rodiče a děti jsou spokojený. Ale popravdě jedinej problém, kterej se nám začíná vystavovat je ten, že o English camp je každým rokem větší a větší zájem, tudíž příští rok budeme tváří tvář problému, že asi budeme shánět nějaký větší prostory...*“

Informátorky též nevyvracejí posun English campu za hranice obce Děvín. Požadavky byrokratizace a profesionalizace by již nespočívaly pouze v těsnějším napojení na dobrovolnické aktivity a NNO. V takovém případě by se podle jejich výpovědí nabízelo uspořádat English camp jako výdělečnou činnost, která splňuje všechny náležitosti letního tábora (zotavovací akce). Zároveň se ale takového rozhodnutí zdráhají, jelikož by tato možnost byla náročná z hlediska časových a jiných možností, a zároveň z hlediska legislativy a administrativy. Také jsou si vědomy, že v takovém případě by bylo nutné rozšířit organizační tým o další dobrovolníky, ale i profesionály.

Kateřina: „*Do budoucnosti bychom mohly English camp rozšířit za hranice obce Děvín, navýšit kapacitu a zapojit do realizace rodilé mluvčí. Toto rozhodnutí je však náročné z hlediska legislativy a organizace.*“

Sára: „*...a taky možná (v takovém případě bylo nutné, pozn. aut.) členy do našeho týmu, kdyby se děti přihlásilo fakt hodně, protože můžeme mít na jednoho vychovatele jen*

omezený počet dětí, když by to bylo někde ve větších prostorách a udělaný fakt jako tábor a musel by tam být třeba i zdravotník a tak. “

Posunutí tábora za hranice obce Děvín a jeho transformace v oficiální projekt s veškerými náležitostmi však informátorky pojmají jako nepravděpodobné, jelikož by ztrácel svůj hlavní cíl, totiž aby si jej užily informátorky i děti. Byrokratické nároky (které souvisejí s pojetím projektu jako výdělečné činnosti, tedy oficiálního letního tábora) a nutnost profesionalizace (např. přítomnost zdravotníka), které informátorky pojmají jako omezující prvky, by pak převládaly nad benefity, které organizátorkám činnost přináší. Díky těmto omezujícím prvkům by pak neměly čas se věnovat dětem, což je při jejich činnosti stěžejní.

Klára: „Jenže kdybysme chtěly, abysme všechno stihly, tak bysme musely English camp uspořádat jako tábor s přespáním, a to by bylo hrozně těžký zorganizovat a musely bysme dodržovat spoustu nových pravidel a zase by nás to omezovalo. A myslím si, že s těma dětma nebudeme až tolik mluvit, jako když jich chodilo míň, a kdybychom musely zařizovat všechny věci okolo toho tábora i se spaním, tak bysme vůbec neměly čas si jich všímat. “

4.2.6.1 Možnost vystoupení z projektu

Informátorky též nepopírají, že existují důvody, díky kterým by se rozhodly z projektu vystoupit. Shodují se na tom, že by vystoupily ze dvou hlavních důvodů. Prvním skupinou jsou případné osobní, profesní, studijní či osobní důvody (těhotenství, nástup do stálé práce apod.). Druhým důvodem je, pokud by se vystavil možný větší problém, konkrétně uvádějí zranění dítěte či jiná závažná nepříjemnost.

Sára: „No, přestala bych ho dělat z důvodu, kdyby už o něj nebyl zájem, kdybych ho už třeba nějak fyzicky nezvládala, kdybych už byla starší, měla třeba svoji vlastní rodinu nebo jinou starost, protože to bývá dost náročný, přece jen práce s dětma nebývá pro každého...nebo kdybychom udělaly nějakou velkou průšvih. Nebo taky kdyby se stalo něco vážného, co by mohlo za to, že bysme to už musely ukončit. Což se může stát. “

Kateřina: „Vystoupila bych (z projektu, pozn. aut.) v případě osobních či zdravotních důvodů (nemoc, práce na plný úvazek, těhotenství apod.), kdyby se některé z dětí vážně zranilo nebo by došlo k jiné větší nepříjemnosti. Vystoupení z projektu bych určitě konzultovala s Klárou i Sárrou a předpokládám, že pokud by jedna z nás chtěla vystoupit, English campy zrušíme. “

Jedna z informátorek uvádí další zajímavý důvod, který se pojí s entusiasmem a důvodem organizování English campu, poukazuje totiž na skutečnost, že má s dětmi dobrý vztah a v případě, že by jej s dětmi neměla, vytratil by se její entusiasmus a uvažovala by o ukončení činnosti. Zatímco ostatní organizátorky řeší případné bezpečnostní problémy a byrokratizaci, pro Kláru je stále stěžejní aspekt „užít si činnost“, což vyplývá z jejího postavení v týmu.

Klára: „No, jako byl by problém, kdyby ty děti byly zlé. Neříkám, že bych to úplně nechala bejt, ale určitě bych do toho nešla s takovým nadšením. Ani bych to tak často nedělala. A asi jo, asi kdyby tam ty děti nebyly tak super, tak bych to asi nedělala.“

Nezodpovězenou otázkou podle informátorek zůstává, jak bude podoba English campu vypadat do budoucna, popřípadě zda vůbec bude projekt pokračovat. Informátorky reflektují budoucnost projektu ve spojitosti s tím, že jejich dobrovolnický projekt je vázán na určitou životní fázi, jelikož vzniknul na základě volného času organizátorek, a uvádějí možnost, že právě díky nedostatku volného času by mohl projekt zaniknout, popřípadě změnit svou podobu či organizační tým. Podle informátorek se podoba projektu v blízké budoucnosti nezmění, nicméně již začínají zaznamenávat omezující prvky, které mohou vést k transformaci či dokonce zrušení projektu. Klára a Kateřina konkrétně jako možný důvod změny vidí své studijní a pracovní povinnosti, jelikož zatímco Sára se profesionalizovala jako učitelka, a může tak svou profesi propojit s činností v oblasti občanské společnosti, Klára a Kateřina nikoliv. Stále se navyšující množství nutné administrativy má také na vývoj projektu vliv, především se informátorky zamýšlejí nad tím, že v jejím důsledku mají méně času se věnovat jednotlivým dětem, což jim stále přijde jako důležitý aspekt jejich činnosti. Jako řešení se tedy v dalších letech nabízí dvě možnosti: transformace projektu v oficiální organizaci, a zrušení či vystoupení z projektu. Jakákoliv změna by však byla předmětem diskuze, jelikož mezi organizátorkami je důležitá důvěra uvnitř týmu.

5 ZÁVĚR

Cílem práce bylo popsat, jaká je povaha a jak se transformoval v průběhu pěti let dobrovolnický projekt English camp Děvín, a jak tento proces reflektují jeho organizátorky. Pro svou studii jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkumnou strategii v podobě případové studie. Výzkum jsem provedla pomocí dvou technik tvorby dat – analýzy dokumentů a narativních interview. Jak dokumenty, tak i informátory (v případě mé studie informátorky) jsem vybrala účelově a snažila jsem se do výzkumu zahrnout všechny dostupné dokumenty spojené s projektem, a zároveň byly provedeny rozhovory se všemi organizátorkami English campu Děvín. Pomocí analýzy dokumentů jsem se snažila projekt v jeho kontextu popsat a následně narativními interview jsem se zaměřila na subjektivní chápání povahy a transformace projektu jeho třemi organizátorkami, tedy dobrovolnickými pracovníci. Získaná data (jak z výzkumu dokumentů, tak i z narativních interview) jsem analyzovala souběžně pomocí postupů, kterými jsou segmentace, kódování a poznámkování.

Použitím zmíněných technik tvorby dat bylo zjištěno, že projekt založený na principu komunitního dobrovolnictví a entusiasmů dobrovolnic se v průběhu pěti let transformoval v projekt s prvky byrokratizace a standardizace.

Analýza dokumentu ukazuje, že English camp Děvín je dobrovolnická činnost zabývající se „hlídáním“ a výukou angličtiny dětí předškolního a školního věku o letních prázdninách. Na principu vysílající a přijímající organizace podle zákona 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě je tato činnost zaštitěna nestátní neziskovou organizací v podobě zapsaného spolku, kdy jsou organizátorky jako dobrovolnické pracovníce prostředníky mezi spolkem a příjemci (tedy dětmi a jejich rodiči). Zároveň dokumenty dokládají, že se tato dobrovolnická činnost transformovala v byrokratizovaný projekt. Výzkum ukazuje, že z prvního roku trvání English campu existuje jen velmi málo dokumentů a neexistují z této doby žádný dokument úřední povahy. Fotografie jsou pořízené pro soukromé účely, stejně jako pracovní sešity účastníků jsou především upomínkou. V průběhu vývoje projektu se objevovalo stále více dokumentů a dokumenty měnily svou podobu odvozenou od prvních norem a standardů, což dokládá byrokratizaci (Keller, 1996). První impulz byrokratizace se objevil již v druhém roce konání English campu, který byl zaštitěn NNO a přesunut z komunitního a rodinného prostředí do prostor patřícím místnímu fotbalovému svazu, se kterým byla podepsána smlouva o pronájmu nebytových prostor za určenou finanční sumu. S rozšiřováním projektu mimo komunitu byly vytvořeny přihlášky k účasti dítěte na English campu, jejich součástí jsou i „užitečné informace“ a bezinfekčnost, facebookové stránky

English campu Děvín, kde může rodič najít všechny potřebné informace ohledně projektu, plakát a také jsou zde archivovány fotografie z každého campového dne, a v neposlední řadě se změnila podoba harmonogramů a seznamů dětí dříve ručně psaných a dnes přehledně zapisovaných do excelových tabulek. V oblasti výuky angličtiny se změnila podoba učebních materiálů, které jsou v současné době vytvářené podle metodických doporučení podle věku dítěte a úrovně angličtiny. Ve výzkumu dokumentů lze mimo vazby na NNO pozorovat i vliv státu např. při tvorbě přihlášek upravených v návaznosti na EET a GDPR, o čemž mluví i Bendl (2018).

Tato dobrovolnická činnost zároveň naplňuje funkce dobrovolnictví a občanské společnosti celkově, jelikož doplňuje stát v oblasti vzdělávání a výchovy dětí, a v tomto smyslu zároveň i základní účel aktivit občanské společnosti v zájmu pomoci ostatním a prosazení společných zájmů (Dohnalová, 2004).

V případě narativního interview pro mě byla důležitá vlastní konstrukce příběhu informátorek jakožto organizátorek English campu Děvín. Z výzkumu vyplývá, že stejně jako ve Slackově studii (1985), stála na počátku vzniku projektu skupina nadšenců. Dobrovolnický projekt tedy vzniknul tzv. „zdola nahoru“ a je založený na neformální skupině dobrovolníků/přátel se stejným zájmem (Tošner a Sozanská, 2006). Informátorky se shodují na tom, že jejich hlavní motivací a cílem projektu je si jej užít, a to v případě dětí i organizátorek. Zároveň jejich rétorika napovídá, že byrokratizaci své činnosti příliš nereflektují a brání se jí byrokratizaci a profesionalizaci. To je mj. zřetelné v tom, že v jejich narativu absentuje odborný slovník (Doubek a kol., 2015). Co se týče vývoje, informátorky jej nereflektují příliš postupně, spíše skrze různé kategorie a uvažují o vývoji spíše jako o změně, kterou situují do jednoho času. Úvahy o budoucnosti v naracích dokázaly, že projekt postupně spěje k byrokratizaci a formalizaci, a nabízí se dvě řešení, kterými jsou buď zánik projektu či jeho transformace v oficiální příměstský tábor, tedy výdělečnou činnost organizovanou profesionálním vedením.

Zatímco dokumenty tedy dokazují, že se v průběhu vývoje English campu Děvín tento projekt transformoval v byrokratizovanou činnost, informátorky tuto transformaci příliš nereflektují a počáteční entuziasmus podle nich stále převládá nad tlakem byrokratizace a profesionalizace. Výjimkou je výpověď Sáry, která je členkou Za Děvín krásnější z.s. Ta reflektuje napojení projektu na NNO a stále se navyšující počet nutné administrativy, a zároveň se sama profesionalizovala jako učitelka anglického jazyka. Tato skutečnost je dána především její úlohou v projektu, jelikož je členka NNO, profesionální

učitelka anglického jazyka a hlavní organizátorka. Právě ona zajišťuje veškerou administrativu i přípravu pro výuku angličtiny. Naopak pozice Kláry a Kateřiny spočívá v dobrovolnictví založeném výhradně na enthusiasmu.

6 BIBLIOGRAFIE

BENDL, Tomáš. *Byrokratizace činností a potlačování iniciativ neziskových organizací. Postupný ústup od principů participace a subsidiarity, snaha řídit vše shora* [online].

Avpo.cz., 2017. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z:

https://www.avpo.cz/wpcontent/uploads/2017/10/Bulletin-AVPO-%C4%8CR-3_2017_BYROKRATIZACE.pdf

DISMAN, Miroslav, *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002.

DOUBEK, Marek a kol. *Pomoc a pořádek: kulturní modely v pomáhajících profesích*. Praha: FHS UK, 2015.

DOHNALOVÁ, Marie. *Antropologie občanské společnosti*. Brno: Nadace Univ. Masarykiana. 2004.

FISCHER-ROSENTHAL, Wolfram a Gabriele ROSENTHAL. Analýza narativně-biografických rozhovorů. [online]. *Biograf* (24): 34 odst. [cit. 2018-04-25]. 2001.

Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2402>

FRIČ, Pavol. Občanská společnost a definice NNO, vývoj, stav a trendy: Dílčí studie pro Koncepti politiky vlády vůči nestátním neziskovým organizacím do roku 2020 [online].

In: *Vláda České republiky*, 2015. [cit. 2018-05-14]. Dostupné z:

http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie_fric_pro_web.pdf

FRIČ, Pavol. Současné trendy dobrovolnictví a sociální práce [online]. *Sociální práce*.

2011. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z:

<http://socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=1&clanek=388>

FRIČ, Pavol a kol. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. Praha: NROS, 2001.

FRIČ, Pavol a POSPÍŠILOVÁ, Tereza a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. Praha: Agnes, 2010.

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Analýza individuálního dárcovství v nestátních neziskových organizacích* [online]. Praha: Rada vlády pro nestátní neziskové organizace,

2017. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/analyza_individualni_darcovstvi_NNO_final.pdf

FRIČ, Pavol a Martin VÁVRA. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: Agnes, 2012.

HALÁSKOVÁ, Renáta. Možnosti standardizace sociálních služeb v České republice. *Aktuální otázky sociální politiky – teorie a praxe*. s 20 – 34. 2014.

HANUŠ, Jiří a Jan VYBÍRAL. *Náboženství v globální občanské společnosti*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HEINRICH, Volkhart a Lorenzo FIORAMONTI: Introducing the Global Survey of the State of Civil Society, Volume 2: Comparative Perspectives. In: HEINRICH, Volkhart a Lorenzo FIORAMONTI: *CIVICUS: Global survey of the state of civil society*. Bloomfield, CT: CIVICUS, 2008.

HEŘMANSKÝ, Martin. E_Úvod do společenskovedních metod. *Kvalitativní analýza dat* [online]. Praha: FHS UK, (2009/2010). [cit. 2018-10-1]. Dostupné z: <<http://www.moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614>>.

HESTIA. *Metodika dobrovolnictví v sociálních službách* [online]. 2012. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <https://www.hest.cz/cdn/public/001597.pdf>

HWANG, Hoky a Walter W. POWELL. The Rationalization of Charity: The Influences of Professionalism in the Nonprofit Sector [online]. *Administrative Science Quarterly*. 2009, 268-298 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <http://journals.sagepub.com/doi/10.2189/asqu.2009.54.2.268>

KELLER, Jan. *Sociologie, byrokracie a organizace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1996.

KOLÁŘOVÁ, Renata. Na co (ne)myslí management dobrovolnictví [online]. *Sociální služby*, 2014. [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.socialnisluzby.eu/ckfinder/userfiles/files/SS%2012-2014%20s16-18%20final.pdf>

MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2013.

MÜLLER, Karel B. *Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska*. Vyd. 2. Praha: Triton, 2003. Filosofická setkávání.

MÜLLER, Karel B. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy: mezi nacionalismem a liberalismem aneb od etnické exkluze k aktivní hranici*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016.

SKOVAJSA, Marek a kol. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010.

SLACK, Trevor. *The Bureaucratization of a Voluntary Sport Organization* [online]. 1985. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z:
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/101269028502000301>

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005.

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006.

Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví [online]. [cit. 2018-04-01]. Dostupné z:
<http://www.nicm.cz/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi>

Zákon č. 198/2002 Sb., O dobrovolnické službě

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

7 SOUPIS PRAMENŮ

Bezinfekčnost, 2018, soukromý archiv Sály

Facebookové stránky English campu Děvín, cit. 2018, <https://www.facebook.com/>

Harmonogramy pro English camp Děvín ručně psané, 2015 a 2016, soukromý archiv Sály

Harmonogram pro English camp Děvín v excelové tabulce, 2017, soukromý archiv Sály

Plakáty English campu Děvín, vytvořené v letech 2015, 2016, 2017 a 2018, <https://www.facebook.com/>

Pracovní sešity anglického jazyka, 2015, 2016 a 2017, soukromý archiv Sály

Přihlášky k účasti dítěte na English campu Děvín a užitečné informace, 2015, 2016, 2017 a 2018, soukromý archiv Kateřina

Přihláška za člena Za Děvín krásnější z.s., 2014, soukromý archiv Sály

Seznamy účastníků ručně psané, 2015 a 2016, soukromý archiv Sály

Seznam účastníků v excelové tabulce, 2017, soukromý archiv Sály

Smlouva o pronájmu nebytových prostor, 2015, 2016, 2017 a 2018, soukromý archiv Sály

Smlouva o zajištění stravování, 2018, soukromý archiv Sály

Soubor fotografií, 2014, soukromý archiv Sály

Soubor dokumentačních fotografií, pořízené mezi lety 2015-2017, <https://www.facebook.com/>

Stanovy Za Děvín krásnější z.s., staženo 2018, webové stránky

Webové stránky Za Děvín krásnější z.s., cit. 2018

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:

ČR = Česká republika

EET = elektronická evidence tržeb dle zákona č. 112/2016 Sb.

GDPR = General data protection regulation dle zákona č. 2016/679 o ochraně fyzických osob

KAM = Křesťanská akademie mladých

NNO = nestátní nezisková organizace

OOS = organizace občanské společnosti

z.s. = zapsaný spolek